

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

XXI. 1934.

AMSTERDAM

P. A. HEMERIJCK

(A. T. KLEEREKOPER)

1934.

Munten der Vereenigde Oostindische Compagnie.

I.

Deze studie zal in hoofdzaak handelen over de munten door onze Oostindische Compagnie gemaakt op de kusten van Coromandel, Madura (Golf van Manaer) en Malabar, in Zuidelijk Voor-Indië.

Het samenstellen heeft schrijver meer tijd en moeite gekost dan hij aanvankelijk vermoedde, want hij bemerkte al spoedig, dat er te onzent zeer weinig over deze munten gepubliceerd is en moest hij daarom hoofdzakelijk de catalogi van de firma J. SCHULMAN raadplegen. De buitenlandsche schrijvers, meestal Engelsche, hoe doorkneed ook in de Oostersche numismatiek, hebben deze munten slechts terloops behandeld.

Dikwijls stuit men op tegenspraak, en ATKINS¹⁾ merkt dan ook niet zonder ironie op, dat zij, die het muntwezen van de residentie Madras (waarin de meeste van deze vroegere Nederlandsche bezittingen thans gelegen zijn) dieper willen bestudeeren, „a mass of conflicting evidence” zullen ontmoeten.

Over de Pagoden vond ik alleen een korte vermelding bij STEPHANIK²⁾, dat HAVART er een vermeldt die te Paliakate geslagen is. Wel een bewijs, hoe hard noodig het is, dat er van Nederlandsche zijde eens over geschreven wordt.

Een gunstige uitzondering op de Nederlandsche en Engelsche auteurs maakt CODRINGTON. Zijn prachtwerk, dat in 1924 verschenen is en veel ophelderingen bevat, hoofdzakelijk samengesteld uit officieele stukken, is bijna geheel in overeenstemming met mijn eigen bevindingen.

¹⁾ bl. 78.

²⁾ bl. 120.

Vermeldenswaard is een artikel van GROGAN ³⁾, dat reeds een beter licht liet schijnen over de Pagoden, hoewel eenige zijner beweringen niet kloppen met de resultaten van CODRINGTON.

Voor de transscriptie der Oostersche namen van vorsten, steden, afgoden enz. heb ik het Engelsche systeem gebruikt, daar een Hollandsch systeem, zooals mij welwillend bevestigd werd door Prof. J. PH. VOGEL te Leiden, eigenlijk niet bestaat. De Engelschen zijn nu eenmaal de beheerschers van geheel Voor-Indië en ook op de landkaarten vindt men thans bij voorkeur de Engelsche spelling. Voor meer bekende namen heb ik echter een uitzondering gemaakt en schrijf ik b.v. niet Pulicat, maar Paliakate, doch ook weer niet Coereloer in plaats van Cuddalore, omdat niemand de eerste naam thans nog zou verstaan.

Dit eerste gedeelte zal alleen behandelen de munten van Paliakate, de Pagode van Masulipatan en een muntje van Colombo, dat vroeger abusievelijk onder Paliakate was gebracht.

Over deze munten bestaat zeer weinig officiëel materiaal in den vorm van muntrapporten, enz., en ik heb in vele gevallen, naar mijn beste weten, mijn eigen opvattingen weergegeven.

Mededeeling van mij onbekend gebleven stukken zie ik gaarne tegemoet en deze zal ik alsnog in het tweede gedeelte publiceeren.

Ik heb bij mijn werk niet weinig geluk gehad door de omstandigheid, dat de Weledelgestrenghe Heer A. VAN DER WIEL, kapitein te Ede, mij volledige inlichtingen verschaftte en nauwkeurige beschrijvingen toezond van eenige in zijn verzameling aanwezige inedita, en zelfs zijn welwillendheid zoover uitstreckte, dat hij mij eenige van die stukken ten geschenke aanbood om ze beter te kunnen beschrijven.

Ook dank ik veel aan de ruime medewerking van mijn

³⁾ *Numismatic Circular* 1908, bl. 10728 v.v.

patroons, de Heeren A. en M. SCHULMAN, vooral omdat ik gebruik mocht maken van hun uitgebreide bibliotheek, waarin zeer veel kostbare boeken over Oostersche numismatiek, die wel in geen andere, ook openbare, bibliotheken hier in Nederland, in die mate aanwezig zijn. Bij vele nummers vindt men ook de vermelding Verz. J. SCHULMAN. De collectie munten der Nederlandsche Koloniën van wijlen den diepbetreurden Senior der firma, die een groote kenner van deze materie was, wordt nog steeds met piëteit bewaard. Belangstelling voor koloniale munten is aldus bij de firma SCHULMAN een traditie geworden.

Niet onvermeld mag ik verder laten de groote vriendelijkheid mij bewezen door den Heer A. O. VAN KERKWIJK, directeur van het Koninklijk Penningkabinet, die zich onmiddellijk bereid verklaarde van eenige zich aldaar bevindende munten ten behoeve van dit artikel photo's te doen maken, en mij nog op andere wijze behulpzaam was.

Een bezoek aan de verzameling van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap had een gelijk resultaat.

Voor dit alles breng ik den genoemden Heeren mijn beleefden dank.

Amsterdam, 1934.

C. SCHOLTEN.

Coromandel (Cholamandalam), het land der Cholas⁴⁾, strekt zich uit van de punt van Negapatnam tot aan de rivier Godaveri, dus bijna over de geheele Oostkust van Voor-Indië.

Het rijk der Cholas kwam tot hoogen bloei onder den machtigen keizer RAJARAJA I (985—1012), die het Noorden van Ceylon, en zelfs Kalinga veroverde, en in de 11e eeuw

⁴⁾ Spreek uit Tsijolas.

werden ook de landen der Pandyas en der Oostelijke Chalukyas door de Cholas vermeesterd.

De Chola was dus in dien tijd de machtigste vorst van Zuid-Indië, doch het verval kwam reeds op het einde der 12e eeuw.

Gedwongen door de steeds opdringende Mohammedanen sloten de Hindoevorsten van Zuid-Indië in 1344 een verbond onder aanvoering van Vijayanagar, welk rijk, ten tijde van KRISHNA DEVA RAYA (1509—1530) tot hoogen bloei kwam en dat bijna geheel Zuid-Indië beheerschte (Karnata, Telingana en de Canareesche kust). Bij onze oude schrijvers is het bekend als het rijk van BISNAGAR of NARSINGA ⁵⁾.

Noordelijk van dit gebied had men van 1387—1477 het rijk van Kolbarga, van de Mohammedaansche Bahmaniden, dat werd opgelost in de verschillende kleinere koninkrijken, waaronder Bijapur en Golconda, waarmede onze Hollanders op de Kust van Coromandel in relatie kwamen, evenals met de radjas van Vijayanagar.

Het jaar 1556 is gekenmerkt door den slag van Panipat, waardoor de Mongolen geheel Noord-Indië kwamen te beheerschen en het rijk van den Groot-Mogol bevestigd werd. Spoedig hierop had in 1565 de veldslag van Talikota plaats, waarin de vier verbonden Mohammedaansche vorsten van den Dekkan, waaronder die van Golconda, het rijk van Vijayanagar ten onder brachten. Dit laatste werd toen bestuurd door RAMA-RAYA, die eerst Minister was van Sadāsiva (1542—1573).

De kleine vorsten, de edelen en ook de afstammelingen van het vorstenhuis handhaafden zich in de bergforten op de grenzen van het rijk en begonnen elkander onmiddellijk te bestrijden om de oppermacht te verkrijgen. De vertegenwoordigers van de regeerende familie trokken

⁵⁾ NARSINGA (NARASIMHA) stichtte ± 1480 een nieuwe dynastie.

zich terug naar Chandragiri en Vellore in den Carnatic, waar zij nog een schijn van hun vroegere grootheid wisten te bewaren. Onder hen stonden de Nayaks.

De stichting van de eerste vestigingen op de kust van Coromandel is te danken aan de tochten van het jacht Delft in 1605, en geschiedde in hoofdzaak om de kleedjes in handen te krijgen, die zeer gezocht waren in den Archipel⁶⁾. In 1606 mislukte een poging tot vestiging te Paliakate, en daarom liet men het eerst „leggers” achter te Masulipatan en Petapoeli of Nizampatan, in het gebied van den koning van Golconda.

Het bleek al spoedig, dat men de „geschilderde doeken” te Paliakate voordeeliger kon inkoop; Masulipatan bleef echter van belang voor de witte doeken.

In 1608 vestigde men zich ook te Tegenepatnam in Gingi, doch de loge was sinds 1609 in het nabijgelegen Tirupapaliyur, door de Hollanders uitgesproken als Tierepopulier. In 1610 werd aldaar met den Aya⁷⁾ van Tondaimandalam en den Nayak van Gingi een contract gesloten, waardoor ook Porto Novo voor ons open stond.

De Engelschen, de Franschen en ook de Denen volgden in alles het voorbeeld van de Nederlanders, ook op muntgebied.

De geschiedenis van het ontstaan der V.O.I.C. is genoegzaam bekend. In 1600 stichtten de Engelschen ook hun eerste O.I.C., in 1604 de Franschen. De Denen kwamen eerst in 1620.

In 1602 verschenen de Nederlanders ook op de kust van Ceylon en sloten reeds in 1604 een handelsverdrag met den Zamorin van Calicut (op de kust van Malabar), dat echter voorloopig van niet veel beteekenis zou worden.

⁶⁾ Voor de vestiging zie TERPSTRA.

⁷⁾ Een eunuch, die in het land van Gingi meer invloed had dan de Nayak.

PALIAKATE.

Paliakate of, zooals de Portugeezen het reeds noemden, *Palleacatta*, komt van het Tamil, *Palleam Wēdam Kaddoe*, „Het oude Fort” ⁸⁾, volgens HAVART, en ligt op 13° 12' N.B.

In 1610 werd met VENKATAPATI RAYA ALU, den radja van den Carnatic, een contract gesloten te Vellore, om zich aldaar te kunnen vestigen. Er werd een algemeen hoofd over Coromandel aangesteld, dat aldaar zou resideeren en zoo werd het de hoofdplaats van de „Kust”, dat het zou blijven tot 1690.

De zes voornaamste plaatsen van Zuid-Coromandel, waar de O.I.C. comptoiren had, waren: Paliakate, Conjomere (Conimor), Sadraspatnam of Sandrangapatnam, Porto Novo en Negapatnam.

Den 9 Juli 1612 werd ons hoofdkantoor door de Portugeezen veroverd. Nadat het spoedig weer in ons bezit was gekomen, werd een nieuw accoord aangegaan: de koningin OBAYAMA, een der vrouwen van den radja, zou ten onzen behoeve het kasteel afbouwen, doch ten slotte werden de kosten van het opbouwen door de Compagnie zelf gedragen. In 1643 bezocht de toenmalige radja RANGA RAYU aldaar den gouverneur, en in 1646 werd ook de stad aan den gouverneur verpacht.

Te Paliakate werd in 1615 ⁹⁾ het fort „Geldria” gesticht, waar de O.I.C. haar eerste Munt in Indië heeft gevestigd en de eerste muntjes die hier geslagen zijn zullen de volgende zijn geweest.

Koperen munten met Sanskriet opschrift.

1. Kasje. Vz. Monogram V.O.C., het signaal of merk der O.I.C. ¹⁰⁾ (de C op het eerste en de O op het

⁸⁾ Zie echter ook YULE and BURNELL, s.v. *Pulicat*.

⁹⁾ HEERES heeft 1613 als jaar der voltooiing.

¹⁰⁾ Zie NETSCHER en v. D. CHIJS, bl. 207.

tweede been van de V geplaatst), waartusschen iets
hooger een P. Het geheel in een parelcirkel.

Kz.		
	रत्निरिह	
	RaTNIRIH	
	PaRAGa	in een parelcirkel.
	पराग	

Koper.

- a. Middellijn 11 mm, dikte $2\frac{1}{2}$ mm, gewicht 1.520 gram.
Vz. Plaat II. 1a.
- b. „ 13 mm, „ 2 mm, gewicht 1.585 gram.
Kz. Plaat II. 1b.
- c. Gewicht 1.350 gram (Verz. v. D. WIEL).
- d. „ 1.650 gram (Verz. v. D. WIEL).

Kasje komt van het Tamil *kâsu*, Sanskriet *kârsha*.
Het opschrift in zoogenaamd nagari schrift, van ongewonen
vorm, wordt waarschijnlijk het best vertaald door
„Welvaartbezittende Onafhankelijkheid”.

2. Kasje. Vz. als voren.

Kz. Een ander, doch onleesbaar (verbasterd?)
opschrift, ingedeeld als voren, doch omsloten door
een lijncirkel.

Koper. Middellijn en gewicht ongeveer als boven (Verz.
v. D. WIEL, 3 exemplaren).

Vermeld bij CODRINGTON, bl. 137 § 32 (3). Volgens mededeeling
bevinden zich in de verz. v. D. WIEL van No. 1 en 2 ook exemplaren,
waarop de O en C van het monogram goed geplaatst zijn.

3. Dubbele Kas. Vz. als voren. De rand is een driedubbele
cirkel, de middelste uit punten samengesteld.
Kz. Opschrift als bij No. 1, de tweede letter TNI
onvolmaakt. Rand als voren.

Koper. Middellijn $13\frac{1}{2}$ mm, dikte 3 mm, gew. 3.470 gram
(Kon. Penningkabinet). Plaat II. 3.

4. Dubbele Kas. Als voren, doch op Vz. goed geplaatst.

Koper. Middellijn 12 mm, dikte 4 mm, gewicht 3.160 gram (Verz. v. D. WIEL).

De Kz. van deze munt is zeer afgesleten, het opschrift is misschien hetzelfde als op No. 3; de eerste regel, indien bestaande, geheel onzichtbaar.

Voor het slaan van deze geringe koperen munten had de Compagnie geen toestemming noodig van den vorst ¹¹⁾. Zij werden gebruikt om de soldaten te betalen en verschillende kleine inkoopten te doen, om welke reden ook de Engelschen en Denen reeds vroegtijdig koperen en tinnen munten sloegen, die slechts koers gehad zullen hebben in een beperkt gebied, binnen de invloedssfeer van de Compagnie ¹²⁾.

De stukjes zijn uiterst zeldzaam en voor zoover ik weet voor het eerst hier beschreven.

Wat zou de reden zijn van deze groote zeldzaamheid? Er bestaat een missive van de Zeventienen van 11 September 1640, waarin het aanmaken van geld in Indië „gedesavouéerd” wordt, als komende slechts aan souvereinen toe ¹³⁾.

Zou deze zienswijze der XVII ook hier van invloed zijn geweest en een spoedige staking der aanmunting hebben veroorzaakt?

De „Heeren Meesters” bekeken deze muntzaken echter door een Europeeschen bril, want de radjas van Vijayanagar eischten voor zich zelf slechts het recht op om goud te munten. Zij sloegen wel koperen munten, doch deze werden ook door de kleinere vorsten geslagen. Zilveren munten waren er vreemd en over den zilveren

¹¹⁾ WILCKE, bl. 293.

¹²⁾ TAVERNIER, bl. 599, No. 1 en 2, vert. GLASEMAKER, bl. 289.

¹³⁾ NETSCHER en v. D. CHIJS, bl. 206/7.

Taré van Malabar wordt als een uitzondering gesproken¹⁴⁾.

VALENTIJN¹⁵⁾ schrijft:

„Hier gaan goudse Pagoden, die zes (en in later tijd ook „wel vijf) gulden plagten te doen. In een van de zelve „gaan 16 groote, en 24 kleine *kopere*¹⁶⁾ Fanoms, van welke „ieder groote $7\frac{1}{2}$, en ieder kleine 5 stuyvers doet. In een „Fanom gaan 8 a 9 Nevels, indien'er 12 Fanoms in een „Pagode, en zoo'er meer ingaan, dan gaan'er na mate van „dien ook veel meer Nevels in, en men kan voor een „Pagode wel $26\frac{1}{8}$, 26 en $25\frac{7}{8}$ Fanoms inwisselen”.

Het is mij gebleken, dat dit een samenvatting is van het geheele muntwezen van Noord- en Zuid-Coromandel, hetwelk hij geput heeft uit een boekje dat de O.I.C. voor haar bedienden liet drukken en dat getiteld is „*Uytrekening van de Goudse en Silvere Muntswaardijde van Indiën*” Middelburg 1691.

VALENTIJN heeft deze gegevens echter dooreengehaspeld, want bij de munt genaamd „Nevel” die hij ter sprake brengt moet men bedenken, dat deze in genoemd boekje alleen te vinden is bij de Noorder-Comptoiren, en hierdoor wordt de zin zoo „nevelachtig”, dat hij onmogelijk te begrijpen is. Ik kom er onder het hoofd Masulipatan nog op terug.

Wat hij met „kopere” Fanams bedoeld heeft, is ook niet zeker te zeggen. Misschien een drukfout?, want de Fanam van Paliakate was van slecht goud.

In de „*Uytrekening*” staat onder Paleacatta:

„44 en 40 ps. kopere Cassen doen 1 Fanum, voor een „pagood wordt gewisselt $26\frac{1}{8}$, 26 en $25\frac{7}{8}$ Fanum”. Dit staat in één zin en daar er iets hooger reeds stond: „1 Pagood (houdt) 16 groote of 24 kleyne Fanums”.

¹⁴⁾ ELLIOT, bl. 57.

¹⁵⁾ VALENTIJN V., bl. 26.

¹⁶⁾ Cursiveering van mij.

beteekent die herhaling natuurlijk, dat, indien er geen gouden Fanams beschikbaar waren, deze werden uitbetaald in kopergeld. In dien zin zou men misschien van koperen Fanams kunnen spreken.

De vier Brahminen of Brahmaansche priesters te Paliakate ontvingen 1 % van het aangemunte kopergeld van het opperhoofd (den gouverneur van dit hoofdkantoor), als een gift van den koning¹⁷⁾, welk gebruik na 1646 werd voortgezet.

Intusschen maakte de O.I.C. veroveringen op de Portugeezen, niet het minst op Ceylon. In 1638 vraagt RAJASINGA II, de koning van Kandy, haar hulp tegen de Portugeezen, waaraan al te graag gevolg wordt gegeven; en toen in 1658 Jaffna den Nederlanders in handen was gevallen, waren de Portugeezen geheel uit Ceylon verdreven. In 1658 werd ook Negapatnam veroverd, en in 1663 Cochin. In de 17e eeuw is de O.I.C. van alle Europeesche Compagniën militair de sterkste en in den handel het fortuinlijkste.

In dien tijd verplaatste de macht van den Groot-Mogol zich meer en meer naar het zuiden. Hij veroverde o.a. in 1637 het koninkrijk Ahmednagar en maakte in 1635 den koning van Golconda tot zijn vazal, die daarna echter zijn rijk nog wist uit te breiden door een overwinning te behalen op SRI RANGA RAYU, den laatsten radja van Vijayanagar, die in 1646 uit zijn hoofdstad Chandragiri moest vluchten. In verband met den oorlogstoestand die in dien tijd heerschte, is het opschrift van het Kasje No. 1 teekenend, de Hindoes voelden zich maar wat veilig onder de schutse van de machtige Compagnie. In haar onafhankelijk gebied konden zij vreedzaam leven.

Van den zooeven genoemden SRI RANGA RAYU kochten de Engelschen in 1640 Chinapatan (het tegenwoordige Madras).

¹⁷⁾ DAPPER, bl. 148.

In 1635 was Golconda reeds schatplichtig geworden aan den Groot-Mogol, met afstand van de *Khutba* en de *Sikka*, d.w.z. de naam van Shahjahan moest niet alleen genoemd worden in het gebed, doch ook de gouden en zilveren munten moesten geslagen worden in zijn naam¹⁸⁾. Er zijn dan ook zulke Ropijen bekend. Munten met de *namen* der koningen van Golconda zijn tot nu toe niet voorgekomen.

MIR JUMELA heette de generaal, die den Radja had overwonnen. Later liep hij over naar den Mogol.

Een ander belangrijk persoon in de geschiedenis van Voor-Indië is SHIVAJI (de roover SIWAGIE); in 1660 nog genoemd „capiteyn” in dienst van den koning van Bijapur, kwam hij kort daarop tegen zijn vorst in opstand en bracht jaren lang geheel Voor-Indië in beroering.

Nadat hij zich van de heerschappij had meester gemaakt, moest ook de Compagnie den ex-roover wel als groot-koning erkennen en met hem in verbinding treden. Hij bevestigde o.a. de positie der Compagnie te Tegenepatnam in een caul van 1677¹⁹⁾.

Koperen munten met opschrift in Arabische letters (ná 1646).

Na de inname van Paliakate door MIR JUMELA, die een goede vriend van de Compagnie wordt genoemd, verkreeg de gouverneur feitelijk het recht om Pagoden te munten²⁰⁾, en trad dus door tusschenkomst van dezen generaal der „Moorse”²¹⁾ troepen van Golconda, in een der rechten van den radja.

18) *J.A.S.B.*, N.S. No. XXVII (1916), Art. No. 168.

19) *Corpus Diplom.* III, bl. 60.

20) Zie hierná onder Pagode.

21) De Portugeezen noemden de Mohammedanen in Indië evenals de Westelijke Musulmannen „Mauros”, dit is door de Nederlanders overgenomen. Mooren in den eigenlijken zin zijn alleen die van Spanje en Afrika.

Toen heeft men hier ook weer het aanmaken van koperen munten ondernomen, een voorrecht waarnaar men te Batavia nog tot 1744 heeft moeten snakken.

Natuurlijk plaatste men er thans „Moorse letteren” op. Een Kasje wordt afgebeeld door TAVERNIER, die omstreeks 1660 hier reisde en in 1668 in Frankrijk terugkeerde. HAVART (1693) vermeldt alleen de Pagode, doch deze spreekt evenmin over den Paliakatschen Fanam, waarover toch reeds gesproken wordt in de notulen van den Raad van Ceylon in 1670 ²²⁾.

5. Kasje. Vz. als van No. 4, doch enkele parelcirkel om den rand (afgesleten).

Kz. Arabisch opschrift met slecht geplaatste teekens en ω (een verdwaalde tesjdid) links van den tweeden regel.

Koper. Middellijn 10 mm, dikte 3 mm, gewicht 1.670 gram
(Verz. J. SCHULMAN). Plaat II. 5.

Het opschrift op dit stukje in vrij goed gevormde letters, luidt

رَبِّ	RaBB	HEER (d.i. God)
سُلْطَانِ	SuLTÂN	KONING
عَبْدِ	‘ABD ²³⁾	KNECHT

Over de beteekenis van dit opschrift heb ik de meening gevraagd van EDUARD Ritter von ZAMBAUR te Graz, den bekenden arabist en schrijver van het groote werk „*Manuel de Généalogie et de Chronologie pour l'Histoire de l'Islam*”, Hanovre 1927.

Deze geleerde stelt voor te lezen: „‘ABD-RABB, SULTÂN”,

²²⁾ Zie CODRINGTON, bl. 208. R.C. vol. IX. 29/5/1670.

²³⁾ De klinkers die in het Arabisch slechts door een teeken, doch meestal heelemaal niet worden geschreven, voeg ik tusschen met kleine letters.

„de dienaar van den Meester” als eigennaam, en *sultân* als titel van den fictieven souverain, die op het stuk genoemd wordt.

Hij merkt echter op, „dat deze eigennaam over het „algemeen gebruikt wordt onder den vorm „‘Abd-„Rabbihi”, „de dienaar van zijn Meester”, b.v. bij den „welbekenden auteur van de Anthologie „‘Iqd-al-farîd”. „Zooals het zich vertoont is het opschrift onverklaarbaar, „maar toch, het voorbeeld, dat de graveur (die blijkbaar „noch Perzisch noch Arabisch kende) voor oogen heeft „gehad, moet iets beteekend hebben”.

Zou het wellicht gecopiëerd kunnen zijn naar een onder-teekening of een zegel van den koning van Golconda ‘ABD-ALLAH (meestal gespeld ‘ABDU-‘LLAH), die regeerde van 1626 tot 1672? Uit eerbied voor den naam Gods was zijn zegel aldus samengesteld

ALLaH	GOD
SuLTÂN	KONING
‘ABD	KNECHT

Zoodat het tevens door de plaatsing der woorden een hiërarchische volgorde uitdrukte.

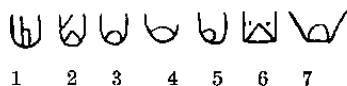
Daar ALLAH echter in de oogen der Nederlanders toch altijd de naam van den God der Mohammedanen was, heeft men dit woord vervangen door het hun meer passende RaBB.

Parallel hiermede is het volgende: bij EDWARD THOMAS²⁴⁾ vindt men een munt met „Hasbi Rabbi” (Sufficientia mea Dominus est) en bij FRAEHN, *Recensio*, bl. 115, „Hasbi Illahi” (Sufficientia mea Deus est).

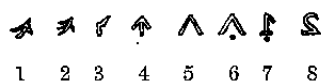
Door onbekendheid der Tamilsche graveurs met de Arabische letterteekens en door langdurige aanmunting werd het opschrift natuurlijk spoedig verbasterd. Op vele

²⁴⁾ bl. 251.

stukken, vooral bij de Kasjes, is tenslotte alleen de middelste lettergroep nog zichtbaar, waardoor deze als het ware het muntteken van Paliakate wordt, dat langzamerhand eenigszins afwijkende vormen aanneemt:

Aan den linkerkant, achter den middelsten regel, ziet men meestal een versiering waarvan eenige varianten voorkomen:

Niettegenstaande het opschrift reeds verbasterd is, behoort het volgende stukje toch waarschijnlijk, ook al wegens het hoog gewicht, tot de oudere aanmuntingen:

6. Kasje. Vz. Het monogram der Compagnie waartusschen iets hooger geplaatst q, doch *zonder* parelcirkel.

Kz. Opschrift als bij No. 5, doch verbasterd en in parelcirkel.

Koper. Middellijn 10 mm, dikte 3 mm, gewicht 1.865 gram (Verz. J. SCHULMAN).

Zie TUFFNEL, pl. IV. 54. TAVERNIER II, bl. 600, No. 7 en 8 lijkt mij een slechte afteekening van een dergelijk stukje van dezen variant.

7. Kasje. Vz. als bij No. 6, doch q naar rechts overhellend, j op het eerste en O op het tweede been van de V. Langs den rand een parelcirkel.

Kz. als voren.

Koper. Middellijn 9 mm, dikte 3 mm, gewicht 1.710 gram (Verz. J. SCHULMAN).

Zie Cat. GROGAN, No. 527.

8. Kasje. Vz. als No. 4, doch parelcirkel.
Kz. als bij No. 7, doch de middelste lettergroep is LT̂ (afwijking 3) inplaats van LT̂Â. Om den rand parelcirkel.

Koper. Middellijn 10 mm, dikte 2 mm, gewicht 1.610 gram (Verz. J. SCHULMAN).

9. Kasje. Vz. Op de beide beenen van de V een O, daarboven q. Parelcirkel.
Kz. als voren.

Koper. Middellijn 10 mm, gewicht 1.570 gram (Cat. GROGAN, No. 526, aldaar afgebeeld).

Hier zien wij voor het eerst het opmerkelijk verschijnsel, dat op de meeste stukken voorkomt, nml. het wegvallen van de â, *alif* in het woord SaLT̂ÂN, hetwelk mij eerst deed overhellen tot de meening, dat het woord SaLT̂aNeT *alif* „regeering” bedoeld was, hetwelk zonder *alif* gespeld wordt.

10. Kasje. Als voren. Vz. als No. 6 (met q), doch met parelcirkel.

Koper.

a. Middellijn 9½ mm, dikte 2 mm, gewicht 1.710 gram (Verz. J. SCHULMAN).

b. Middellijn 10 mm, dikte 2½ mm, gewicht 1.600 gram (Verz. J. SCHULMAN).

11. Kasje. Als voren. Vz. als No. 1, doch, van anderen stempel.

Koper. Middellijn 11 mm, dikte 3 mm, gewicht 1.740 gram (Verz. J. SCHULMAN).

12. Kasje. Variant met liggende P, aldus □

Koper. Middellijn 10 mm, dikte 2½ mm, gew. 1.675 gram (Verz. J. SCHULMAN).

De keerzijde van dit muntje is zoodanig, dat General PEARSE geraadpleegd door Comte NAHUY, en zooals deze vermeldt in de *Revue belge de Numismatique* 1887, bl. 513, op een dergelijk muntje de drie halve manen van de Adil-shahis van Bijapur! meende te mogen zien.

13. Kasje. Als voren, doch PL in monogram boven het merk van de Compagnie. Het geheel in een parelcirkel.

Koper. Middellijn 9 mm, dikte $2\frac{1}{2}$ mm, gewicht 1.470 gram (Verz. J. SCHULMAN).

Nu volgen de stukjes, die naar ik meen de aanleiding zijn geweest, dat TUFNELL²⁵) er booten op heeft ontdekt (zie de teekens op bl. 61, afwijkingen 6 en 7), doch het is duidelijk, dat het slechts verdere verbasteringen zijn van het oorspronkelijke opschrift.

14. Kasje. Vz. als bij No. 8 (normaal), doch de P eenigszins naar links overhellend.

Kz. met parelcirkel langs den rand.

Koper. Middellijn 10 mm, dikte 2 mm, gewicht 1.640 gram (Verz. J. SCHULMAN).

15. Kasje. Vz. als voren, doch P met voet.

Kz. met parelcirkel.

Koper.

a. Middellijn $9\frac{1}{2}$ mm, dikte 3 mm, gewicht 1.620 gram (Verz. J. SCHULMAN).

b. Middellijn 10 mm, dikte 2 mm, gewicht 1.500 gram (Verz. J. SCHULMAN).

16. Kasje. Vz. als bij No. 8 (normaal).

Kz. als voren.

Koper. Middellijn 13 mm, gewicht 1.735 gram (Verz. J. SCHULMAN).

17. Kasje. Vz. als bij No. 13.

Kz. ongeveer als voren.

Koper. Middellijn 9 mm, dikte 3 mm, gewicht 1.720 gram (Verz. J. SCHULMAN).

Vergelijk NAHUY, pl. XVI. 5 en TUFNELL, pl. 4. 53.

²⁵) bl. 24.

18. Dubbele Kas. Vz. Het merk der Compagnie , daarboven II als waarde aanduiding. Geen parelcirkel.
Kz. Arabisch opschrift als bij het Kasje.

Koper.

- a. Middellijn 13 mm, gewicht 3.450 gram (Cat. GROGAN, No. 523. Vz. aldaar afgebeeld).
b. Middellijn $12\frac{1}{2}$ mm, gewicht 3.058 gram (C.C.M., No. 207A).

19. Dubbele Kas. Als voren, doch de Vz. met parelcirkel langs den rand.

Koper. Middellijn 14 mm, gewicht 3.270 gram (Koninklijk Penningkabinet).

20. Dubbele Kas. Vz. als voren, doch kort en breed. Lijn en parelcirkel.

Kz. Het opschrift bestaat louter uit gegolfde lijnen.

Koper. Middellijn $13\frac{1}{2}$ mm, gewicht 3.320 gram (Cat. GROGAN, No. 522, aldaar afgebeeld).

De dubbele Kas evenals de volgende viervoudige en achtevoudige Kassen zijn veel zeldzamer dan het Kasje. TUFNELL zal een stukje als No. 20 voor oogen hebben gehad toen hij niet onaardig schreef: „een andere heeft II boven (het merk), met een keerzijde die zoo verward is, dat het mij niet gelukt is zelfs den vindingrijksten numismaat verder te brengen dan de veronderstelling dat het „double Dutch” is”²⁶⁾. Merkwaardig is nog, dat op deze stukjes van 2 Kas de P boven het merk der Compagnie ontbreekt, zooals ook het geval is bij de Nos. 23—24.

21. Vier Kasjes. Vz. Het merk der Compagnie waarboven $\widehat{\text{PAL}}$
III. Het geheel in een lijn-en-parelcirkel.
Kz. Arabisch opschrift als bij de Kasjes in een lijn-en-parelcirkel.

Koper.

- a. Middellijn $15\frac{1}{2}$ mm, gewicht 6.650 gram (Cat. GROGAN, No. 520).

²⁶⁾ bl. 24.

- b. Middellijn 19 mm, gewicht 6.300 gram (Cat. GROGAN, No. 521, variant).
 - c. Gewicht 6.250 gram (Cat. WHITE KING, vol. I, dl. II, No. 1489).
 - d. Gewicht 6.450 gram (Cat. WHITE KING, No. 1490).
22. Acht Kasjes. Vz. Het merk der Compagnie
 waarboven ^{PAL}
 IIII. Het geheel in een lijn-en-parelcirkel.
 Kz. als voren.

Koper.

- a. Middellijn 22 mm, gewicht 13.590 gram (Koninklijk Penningkabinet). Plaat II. 22a.
- b. Middellijn 23 mm, gewicht 13.210 gram (Kon. Oudheidkundig Genootschap, Amsterdam).
- c. Middellijn 22 mm, gewicht 13.240 gram (Cat. GROGAN, No. 517. Vz. aldaar afgebeeld).
- d. Middellijn 22 mm, gew. 13.500 gram (Cat. MOQUETTE, No. 329).
- e. Gewicht 13.100 gram (Cat. WHITE KING, No. 1488).

De nu volgende stukken met decimale waarde, van 5 en 10 Kasjes, vormen blijkbaar een afzonderlijke serie, die tevens, of misschien wel speciaal geslagen is voor uitvoer naar Ceylon en daar gangbaar waren als heele en halve stuivers. De Ceylonsche stuivers van het kranstype wogen waarschijnlijk 1 lood = 15.380 gram²⁷⁾, de 10 Kas (Stuiver) in den Cat. GROGAN woog 17.210 gram. Zij waren dus zwaarder en concurreerend.

Deze werden bij plakaat van 14 Februari 1674 op Ceylon buiten koers gesteld²⁸⁾, blijkbaar liet men thans liever het kopergeld voor Ceylon slaan te Negapatnam, welk kantoor

²⁷⁾ CODRINGTON, bl. 132 § 27 (2).

²⁸⁾ Id., bl. 111 § 12.

sedert 1673 onder het bestuur van Ceylon ressorteerde. In ieder geval schijnt de aanmunting op de „Kust” voordeliger te zijn geweest dan op Ceylon en voor Paliakate voordeel te hebben opgeleverd.

23. Vijf Kas of halve Stuiver. Vz. waarboven een V (voor het cijfer 5). Het geheel in een lijn-en-parelcirkel.

Kz. Als voren (eenige varianten).

Koper.

- a. Middellijn 17½ mm, gewicht 8.510 gram (Cat. GROGAN, No. 518, aldaar afgebeeld).
- b. Middellijn 17 mm, gewicht 8.130 gram (Cat. GROGAN, No. 519).
- c. Middellijn 18 mm, gewicht 8.370 gram (Prijscatalogus SCHULMAN 68, No. 364).
- d. Gewicht 8.540 gram (Kon. Oudheidkundig Genootschap, Amsterdam).

Bij deze munt merkt TUFNELL op: „Een andere munt in mijn collectie heeft een V boven het merk en op de keerzijde een opschrift dat, met veel verbeelding, misschien gelezen moet worden „Zarb-i-Palikat”²⁹⁾. Inderdaad, daarvoor is een sterke verbeelding nodig.

24. Tien Kas of Stuiver. Als No. 23, doch boven het merk der Compagnie een X (voor het getal 10). Eenige varianten.

Koper.

- a. Middellijn 23 mm, gewicht 17.210 gram (Cat. GROGAN, No. 515, aldaar afgebeeld).
- b. Middellijn 23 mm, gewicht 16.500 gram (Cat. SCHULMAN Mei 1929, No. 327).
- c. Middellijn 22 mm, gewicht 16.860 gram (Verzameling J. SCHULMAN).

²⁹⁾ TUFNELL, bl. 24. †

- d. Middellijn 21 mm, gewicht 16.420 gram (Verzameling J. SCHULMAN).
- e. Middellijn 20½ mm, gewicht 16.400 gram (Cat. GROGAN, No. 516).
- f. Gewicht 16.800 gram (Cat. WHITE KING, No. 1486).

De gouden Pagode van Paliakate.

25. Pagode ³⁰⁾. Vz. Onder een troonhemel, slechts aangegeven door een lijn van punten, het aanzien beeld van de godheid GANGA, vierarmig, sterk „en relief”, het hoofd bedekt met een kegelvormige tiara waarom twee banden. In een der rechterarmen houdt hij naar beneden gericht de *trisula* (drietand), de linkerarm langs het lijf afhangend doch de hand iets omgebogen voor het lichaam draagt een potje; de opgerichte armen houden respectievelijk, links de *sankha* (schelp), rechts de *chakram* (discus). Een mantel op den rug afhangend is aangeduid.

Kz. Een drieregelig quasi-opschrift van een achttal nagari-letters, door dubbele horizontale lijnen gescheiden.

Goud. Middellijn 13 mm, gewicht 3.435 gram (J. SCHULMAN).

Plaat II. 25.

Hier voor het eerst gepubliceerd. Een bijzonder kenmerk van deze Pagode is de middelste letter, die ook het meest in het oog loopt en die in het geheel geen sanskriet letter is doch omgekeerd overeenkomt met veel gelijkend op een verbonden Arabische L en T, zooals bij No. 8. Deze twee Arabische letters zijn de eenige die op de meeste koperen Kasjes met het verbasterde Arabische opschrift nog zichtbaar zijn, en die als het ware het muntteken van Paliakate zijn geworden. Zie bl. 61 1e rij, vormen 3 en 6.

³⁰⁾ Bargoensch der Portugeesche, overgenomen door de Nederlandsche, Oostindiëvaarders van het Sanskriet „Bhagavata” = heilig, goddelijk; dus komt deze muntnaam, zooals DAPPER (bl. 185) reeds weet te melden, van het afgodsbeeld dat op de meeste Pagoden voorkomt.

HAVART schrijft:

„Al het goud dat van andere plaatsen (te Paliakate) „ wordt aangebracht, smelten ze tot „een alloy van Pagoden, gieten'er kleyne boontjes van, en „eyndelijk slaan zij'er de stempel op zijnde aan de eene „zijde de beeltenis van een afgod, en aan de andere zijde „eenige Heydensche letteren” ³¹⁾.

Hoewel niet aan de eischen voldoende die de moderne numismatiek aan een muntbeschrijving stelt, beschrijft HAVART hier onze Pagode kort, pittig en niet onjuist. Welke afgod er op staat laat hij in het midden.

Het is mij gebleken, dat het GANGA is, wien in het kleine plaatsje Karmellon vlak bij Paliakate een tempelpagode was opgericht, waar hem offers werden gebracht en ter eere van wien te Paliakate op onbepaalde tijden feesten en optochten werden gehouden.

Bij DAPPER vindt men inderdaad een plaat ³²⁾ van zoo'n optocht en de afgod die wordt medege dragen is volgens zijn beschrijving de „duyvel” GANGA die ook op deze Pagode staat afgebeeld en die dezelfde attributen vertoont.

Het feit, dat de Brahminen (Brahmaansche priesters) te Paliakate ook inkomsten van de munten hadden ³³⁾, sluit zeer goed aan bij bovenstaande meening.

De uitvoering van de munt is zeer expressief, hoewel niet zoo fijn als de munten van Vijayanagar, die soms echte kunststukjes zijn.

Het verhaal over de „duyvelen GANGA en GOURNATHA” heeft DAPPER geput uit „*De Open-deure*”, door ABRAHAM ROGERIUS.

W. CALAND ³⁴⁾ teekent hierbij aan:

„Welke godheid ROGERIUS met GANGA bedoelt, is mij niet

³¹⁾ HAVART, bl. 106.

³²⁾ DAPPER, bl. 157.

³³⁾ CALAND, bl. 122; ROGERIUS, bl. 161; DAPPER, bl. 312.

³⁴⁾ bl. 141 v.v.; ROGERIUS, bl. 184 v.v.

„duidelijk. Uit het vervolg schijnt te blijken, dat „JAGANNÂTHA, eene der verschijnings-vormen van VISNU- „KṚṢṆA bedoeld is. Met GOURNATHA is mogelijk GAURI of „DURGÂ (KÂLÎ) gemeend en het feest is dan de Durgâ-pûjâ. „Waar ROGERIUS verderop GANGA nader aanduidt als „GANGAGRAMMA (d.i. gangâgrâma, voor grâmagangâ?) „wordt men herinnerd aan ZIEGENBALG, die onder de „grâmadevatâ's (schutsgoden van dorp en huis) ook „BHADRA-KÂLÎ opnoemt. Intusschen is het niet ondenkbaar, „dat ROGERIUS (of PADMANÂBHA?) van den éénen JAGANNÂTHA „(door den verkeerd overgeleverden tusschenvorm jagar- „nâtha) t w e e godengestalten gemaakt heeft”.

Verder vindt men nog bij ROGERIUS:

„Desen GANGA wêrt tot onderscheyt van GANGA NADI, „dat is, de Riviere GANGA, genoemd GANGA GRAMMA; dat is, „de Stadt Ganga. Het beelt van dese GANGA heeft „een hoofd, ende vier armen, ende in de slincker-hant „heeft het een kopje, ende in de rechter-hant een drie- „tandige Vorck”.

Als voorbeeld voor deze munt heeft gediend de laatste Pagode van den ex-radja van Vijayanagar te Chandragiri in den Carnatic, vóór 1646.

Op de voorzijde van deze Pagode stond de vierarmige VISHNU met de gebruikelijke attributen. Op de Kz. *S'rî Venkatesvarâ yanamah* in nagari letters, d.i. „Eere aan den gezegenden Venkateswara”. BIDIE voegt hierbij:

„Men moet hierbij opmerken, dat deze Pagode in alle „opzichten zeer verschillend is van die geslagen te „Vijayanagar, toen het tot zijn grootste macht was „gekomen; de munt heeft inderdaad meer het voorkomen „van een munt van den tempel (religious token), en „schijnt er op te wijzen, dat de radjas in hun vernedering „en moeielijkheden troost zochten in het uitoefenen van „hun godsdienstige plichten. Of wel het type en opschrift „werd gekozen in verband met de tempelpagode van

„Tripati, niet ver van Chandragiri, die onder hun bijzondere bescherming stond” ³⁵⁾).

Dit laatste lijkt mij het waarschijnlijkst. Ook DAPPER ³⁶⁾ spreekt over de tempelpagode van „Winket Esvara in de „Stadt Tripeti of Trippetty, eenige dagreizens van de „Stadt Paliakatta”.

Onze Pagode heeft aldus betrekking op een naburige tempelpagode van GANGA te Karmellon.

TAVERNIER, die omstreeks 1660 in deze streken reisde, is eigenlijk de eenige die de pagode van Paliakate afteekent, en de voorzijde komt er vrij goed mee overeen, daar toch de beenbekleding van het afgodsbeeldje zichtbaar is, terwijl deze op het prototype en de latere nabootsingen niet te zien is, omdat deze een rokvormend lang kleed hebben; ook is met eenige krullen waarschijnlijk de *sankha* (schelp) aangeduid, terwijl op de andere pagoden steeds aan beide zijden een *chakram* voorkomt.

Ook de keerzijde is, evenals op ons stuk, van twee dubbele horizontale lijnen voorzien, doch helaas is van de letters niet veel te herkennen.

Vermoedelijk door onkunde van den plaatsnijder zijn op de platen der oudere schrijvers, vooral bij TAVERNIER, de afbeeldingen zoozeer misvormd, dat nauwelijks het type, zelden de opschriften te herkennen zijn ³⁷⁾.

Als hoofdkantoor van de „Kust” was Paliakate uit comptabel oogpunt in een ongunstige positie, omdat vele algemeene onkosten op dit Comptoir vielen die jaarlijks f 90.000,— en meer beliepen, zoodat de winsten niet toereikend waren om de onkosten goed te maken. Dit veranderde toen men „de ruimte begon te krijgen van „t Japans goud”, zegt VALENTIJN ³⁸⁾.

³⁵⁾ BIDIÉ, bl. 46.

³⁶⁾ DAPPER, bl. 148.

³⁷⁾ MILLIES, De munten der Engelschen, bl. 1.

³⁸⁾ VALENTIJN, bl. 14.

Omstreeks de helft van de 17e eeuw werden dus groote winsten gemaakt met den aanvoer van goud uit het Verre Oosten naar Indië. De „opperhoofden” der O.I.C. verstonden zich met de sarraafs, die van het gekochte metaal munten lieten slaan.

Toen het bestuur der O.I.C. dit bemerkte, trachtte het, als goed koopman, zelf het recht tot munten te verwerven ³⁹⁾.

Al het goud, dat zij hier aanbracht van de Westkust (van Sumatra) of van Andragiri, Djambi, Japan en Malakka, werd hier gesmolten ⁴⁰⁾. TAVERNIER voegt hier nog bij Makassar (stofgoud) en China (de l'or en pain ou en masse), en er waren jaren dat, hoewel er gewoonlijk wel eenig schip verloren ging in den storm, de O.I.C. buiten alle risico's, op deze transporten 5 à 6 millioen livres voordeel trok.

VALENTIJN ⁴¹⁾ spreekt nog slechts van f 35.000,— winst en heeft dit misschien nog uit een ouder boek overgenomen, want reeds TAVERNIER merkt op, dat zij daarop niet meer zulke groote winsten maakte sedert het eiland Formosa verloren ging, dat in 1661 door de Chineezzen veroverd was.

Het muntrecht voor Pagoden en Fanams heeft de O.I.C. te Paliakate verworven in 1646, doch vóór dien tijd was er reeds een Munt.

Bij ROGERIUS ⁴²⁾, die van 1632 tot 1642 aldaar verbleef, vindt men hierover het volgende:

„In 't munten van 't gelt, en werden de Bramines oock „niet vergheten. Want soo wanneer den Duan ⁴³⁾ van „Paliacatta, van 't munten van de Pagoden (welck een „goude munte is, waardig 84 stuyvers) van 't hondert

³⁹⁾ TAVERNIER II, bl. 600 (vert. GLASEMAKER, bl. 290), No. 7 en 8.

⁴⁰⁾ HAVART, bl. 106.

⁴¹⁾ VALENTIJN, bl. 14.

⁴²⁾ CALAND, bl. 122; ROGERIUS, bl. 161; DAPPER, bl. 312.

⁴³⁾ Diwan, financieel ambtenaar.

„geniet een en half Pagode dat is, zes gulden, zes stuyvers;
„daer van daen moet hy, aen *drie* Bramines, uyt-keeren
„drie-vierde-deel van een Pagode. 't Welck tot eenighe
„gifte van den Koningh aen de selve vereert is. De welcke
„in 't jaer 1616 uyt vrientschap, aen den Bramien
„PADMANABA, ook aen-part in hetselve hebben vergunt. Soo
„dat, 't sedert dien tijt, dit in vier deelen ghedeelt is
„geworden”.

DAPPER ⁴⁴⁾, wiens boek in 1672 verscheen, neemt dit over, doch verandert „Duan” in „Oppelhoofd”.

In een caul van April 1646 ⁴⁵⁾, verleend door SRI RANGA RAYU heet het:

„Ook soo werd UE. toegestaan wegens muntsgeregtig-
„heid, wanneer daar in door UE. goud tot munten van
„Pagooden werd gegeven, $\frac{1}{4}$ pagood p^r c^{to} te mogen
„genieten, UEd. kond versekerd wesen, dat dit altijd
„soodanig effect sorteeren sal etc”.

Slechts een paar maanden later vindt men in een caul verleend door MIR JUMELA ⁴⁶⁾ op 31 December 1646 ⁴⁷⁾:

Art. 7: „Van al t goudt, dat d'E. Comp^e laet munten,
„welck voor dato $\frac{3}{4}$ pagode per cento heefft betaelt ende
„waaruyt d'E. Comp^e $\frac{1}{4}$ p^e genoten, sall nu $\frac{3}{4}$ p^e ende
„van alle andere bij de coopluyden ter munte gebracht
„werdende, daer van niets voor dato genoten hebt $\frac{1}{3}$
„aenparts genieten”.

Dit beteekende een groote uitbreiding van het muntrecht, want thans ontving de O.I.C. vertegenwoordigd door haar oppelhoofd voor het goud dat zij zelf aanbracht het geheele muntloon (behalve dan natuurlijk de gebruikelijke gift aan de vier Brahminen), en van het goud dat ter

⁴⁴⁾ bl. 312.

⁴⁵⁾ *Corp. Dipl.* I, bl. 473.

⁴⁶⁾ Hiervóór, bl. 58.

⁴⁷⁾ *Corp. Dipl.* I, bl. 488.

munte kwam zal dat van de Compagnie wel het grootste percentage hebben uitgemaakt. Van het goud door particulieren ter vermunting gegeven genoot de Compagnie $\frac{1}{4}$ % en de koning $\frac{1}{2}$ %. Toen zal ook de Munt voor Pagoden (en Fanams) naar het Fort Geldria zijn overgebracht.

Men merke op hoe voorzichtig deze cauls zijn opgesteld. Er wordt niet ronduit over muntrecht gesproken, doch over „muntsgeregtigheid” (muntloon), doch wie het muntloon geniet bezit feitelijk de Munt. Was het om de gevoeligheid van den inlandschen vorst te sparen of met het oog op de reeds vroeger vermelde inzichten van de Heeren XVII? ⁴⁸⁾.

In den grooten firman van 24 October 1689 ⁴⁹⁾, werden alle voorrechten, in vroegere jaren door de koningen van Golconda aan de Compagnie verleend, bekrachtigd door den Groot-Mogol AURANGZEB. Over de Munt staat daarin:

„De geregtigheden van de munt sullen bij de Hollandse „Comp^{ie} na oude gewoonte werden betaalt van 't geene „sy aldaar sullen laten vermunt”. En verder: „De „geregtigheyt van de tanksaal of munt, welke drie quart „ten hondert is, wanneer d'E. Comp^{ie} haar eygen gout „komt te vermunt, daervan sy d'heeft dier inkomsten „des keyzers, en d'andere helft haar deel. Dog van de „andere cooplyden voor de munthing drie quart ten „hondert betaeld werdende, so sullen daervan twee delen „des keyzers en een deel der Hollanderen syn”.

Iets verder wordt het bezit van het fort ook daarin bevestigd.

De laatste clause, die alleen op Paliakate slaat, is dus minder gunstig dan die toegestaan door MR JUMELA, echter volgens de „Uytrekening” van 1691 genoot men boven de

⁴⁸⁾ Hiervóór, bl. 55.

⁴⁹⁾ Corp. Dipl. III, bl. 518, 520.

$\frac{3}{8}$ % nog $\frac{1}{8}$ % „door de padmana ⁵⁰⁾ aen d'E. Compagnie vereert”.

Een slechte Fransche vertaling door SPARR DE HOMBERG ⁵¹⁾ in 1681, blijkbaar naar een vroegere editie van de „*Uytrekening*”, luidt als volgt:

„La Compagnie d'Hollande gaignet (*gagne*) pour leur „droit de la monnois, quand elle fait battre des pagodes „pour d'autres personnes $\frac{3}{8}$ par cent, hors mis $\frac{1}{8}$ par „cent ce que le Brahmine PADMANABA, devant (*sic*) sa mort, „a donnié pour un présent à la Compagnie. Et encore de „les (*sic*) particuliers, $\frac{1}{4}$ par cent, ce qui fait $\frac{3}{4}$ ”.

Als ik het goed begrijp, is dit niet in overeenstemming met het voorgaande, en het is zeer merkwaardig, dat SPARR DE HOMBERG niet spreekt over het goud, dat door de O.I.C. zelf werd aangevoerd.

Ten laatste VALENTIJN ⁵²⁾:

„De E. Maatschappij heeft hier ook het voorregt, om „alleen te mogen munten, dat in de Vesting plagt te „geschieden”.

„In 1653 deed de Pagood niet meer als vier gulden tien „stuyvers, die naderhand opgeklommen is tot zes gulden, „acht stuyvers” ⁵³⁾. De eigen munt was dus gestegen met bijna $42\frac{1}{2}$ %. Een zelfde verschijnsel doet zich voor in Jaffna, dat in 1658 werd ingenomen. De Pagode werd gesteld op 90 stuivers, in 1663 gold zij reeds $127\frac{1}{2}$ ⁵⁴⁾. Vóór 1672 deden zij op de „Kust” 84 sts. ⁵⁵⁾, in 1680, 105 sts. ⁵⁶⁾, terwijl ze in Negapatnam bij de Compagnie en haar kooplieden voor 120 sts. gangbaar waren.

50) Bedoeld is de brahmien PADMANABA, dien wij kennen uit het werk van ROGERIUS.

51) FERRAND, bl. 119.

52) VALENTIJN V., bl. 14.

53) HAVART, bl. 112.

54) CODRINGTON, bl. 110 § 7, 111 § 10.

55) DAPPER, bl. 185.

56) CODRINGTON, bl. 209. R.C. XVIII, 12/8/1680.

Dit alles kan niet alleen zijn oorzaak vinden in het ontstaan van de lichte stuivers, in welke denkbeeldige waarde aanduiding de munten sedert 1656 werden getarifeerd ⁵⁷⁾). In een Bataviasche missive van 26/8/1687 naar de Kust van Malabar ⁵⁸⁾ wordt gesproken over de jongste verhooging van de Pagode van 105 tot 120 lichte stuivers. Het zou ons echter te ver voeren op dit alles hier nog breder in te gaan.

Het gehalte van de Pagoden was vastgesteld op $8\frac{5}{8}$ mat of $862\frac{1}{2} \text{‰}$ ⁵⁹⁾, waarschijnlijk zonder remedie, en is zoo gebleven tot 1747, hoewel in de notulen eener vergadering van de „Board” van Madras in 1730 gesproken wordt van „the value of the Negapatam pagodas which is $85\frac{3}{4}$ (touch)”, of $857\frac{1}{2} \text{‰}$ ⁶⁰⁾.

Wanneer dit de onderste gehaltegrens zou moeten voorstellen, dan was dat een remedie van 5‰ . Veel te hoog, want in 1745 was de tolerantie op de Ducaten te Batavia b.v. slechts $\pm 1\frac{3}{4} \text{‰}$ ⁶¹⁾. Ik vond nergens, dat op de aanmunting van Pagoden remedie was toegestaan en dus moet men $857\frac{1}{2} \text{‰}$ beschouwen als het gehalte, dat er in de praktijk aan werd toegekend, want juist daar waar in de instructies geen remedies worden toegestaan, is er kans op gehaltevermindering, daar men den muntmeester niet verantwoordelijk kan stellen voor afwijkingen die practisch niet te voorkomen zijn, en juist dit is dan een goede verontschuldiging voor corruptie. Men vergeet hierbij niet, dat de methoden van essayeeren nog zeer primitief waren.

HAVART ⁶²⁾ geeft verschillende methoden aan hoe men

⁵⁷⁾ V. D. BERG, bl. 24 v.v.

⁵⁸⁾ CODRINGTON, bl. 266 § 7.

⁵⁹⁾ HAVART, bl. 106 v.v.

⁶⁰⁾ THURSTON, bl. 29 (Dat waren pagoden van het type van Paliakate met een „N op de ringge”, waarover hierna uitvoeriger zal gehandeld worden).

⁶¹⁾ NETSCHER en V. D. CHIJS, bl. 269.

⁶²⁾ HAVART, bl. 110.

moet handelen om tot het juiste gehalte te komen, die hem door een deskundigen vriend te Paliakate schriftelijk medegedeeld waren.

Volgens HAVART werden uit 1 Mark Troys (246.08386 gram) $71\frac{3}{4}$ Pagoden gesneden, hetwelk een gewicht oplevert van 3.430 gram of 53 Engelsche grains. Ons stuk weegt 3.435 gram, hetwelk nog een gering overwicht aantoont van 5 milligram.

Het Nederlandsch Mark Troys was in Indië natuurlijk een totaal onbekende grootheid. Het gewicht van de oorspronkelijke inlandsche Pagode was gelijk aan de kalanju-zaden (*Caesalpinia bonduc*, *Guilandia bonducella*), een zeer variabel gewicht.

Wanneer men de prototypen van onze munt nagaat in den I.M.C., zal men bevinden, dat geen der beschreven Pagoden de 53 grs. haalt, de meesten zelfs onder 52 grs. blijven. In den M.M.C. vindt men 62 Pagoden, die (met uitzondering van een oude Gajapati of oliphant-pagode, een Kurkunjuly of driebeeldige pagode en een Old Madras, die geen van drieën hier in aanmerking komen) alle minder dan 53 grs. wegen. Het gewicht zou volgens Middel-eeuwsche muntberekeningen in het Tamil taalgebied zijn: 9 fanams van 5.8 grs. of 3.382 gram^{62a}) en de stukken halen dit gewicht meestal nog niet eens.

Onder de Pagoden die het hoofdtype van de zgn. Venkatapati Pagode volgen en door de verschillende Engelsche auteurs zijn gepubliceerd, mist men onze Paliakatsche Pagode.

Het hooge gewicht van onze Pagode is dus een reden te meer om haar met zekerheid aan Paliakate toe te schrijven, want het inlandsche type zonder eenige aanduiding van den oorsprong levert natuurlijk een groote moeilijkheid op.

^{62a}) CODRINGTON, bl. 7 § 20.

Gewicht en gehalte van Pagoden.

	gram	‰	
A. 1548/9. Inlandsche			CODRINGTON, bl. 92 § 4 (43
B. 1548/9. Pardau S. Thomé		843 ¹ / ₄	pontos).
C. Paliakatsche	3.430	862 ¹ / ₂	HAVART (71 ³ / ₄ op 1 Mark
			Troys van 246.08386
			gram).
D. Idem	3.435		J. SCHULMAN.
E. Idem		858	LOCKYER in SALMON, <i>Heden-</i>
			<i>daagsche Historie</i> , bl.
			159.
F. 1675. Idem, met N „op de			
ringge” te Negapatnam			
geslagen	3.430	862 ¹ / ₂	CODRINGTON, bl. 209 (8 ⁵ / ₈
			mat).
G. 1730. Idem		857 ¹ / ₂	THURSTON, bl. 29 (85 ³ / ₄
			Touch).
H. 1739. Idem „gestempeld			
met een afgod”	3.4365	862 ¹ / ₂	CODRINGTON, bl. 260, 268.
			Advys van JACOB MOSSEL.
			(Marcq: — : 2 : 7 ¹ / ₂
			van alloy; car ^t 20 : 8 ² / ₅
			goud).

De oorspronkelijke Indische Pagode werd verondersteld van zuiver goud te zijn, en te toetsen 10 mat⁶³⁾. Toen de Groot-Mogol AKBAR (1556—1605) den Dekkan veroverde, stelde hij het gehalte vast op 8½ (mat⁶⁴⁾), of 850 ‰⁶⁴⁾. Het gehalte der pagoden van Vijayanagar was iets minder, want de pagoden, die met edelsteenen de belangrijkste uitvoerartikelen van Vijayanagar naar Goa waren, hadden een gehalte van 43 pontos = ± 843¼ ‰⁶⁵⁾. Over de

⁶³⁾ Zie voor de uitdrukkingen Touch = Toque en Mat, BONNEVILLE, bl. 213.

⁶⁴⁾ Ain-i-Akbari, Transcr. van H. BLOCHMANN, bl. 18. Ook de Fransche Pagode had oorspronkelijk een gehalte van 850 ‰. BONNEVILLE, bl. 215.

⁶⁵⁾ CODRINGTON, bl. 92 § 4.

hierboven onder de letters F—H genoemde pagoden zal in een volgend gedeelte gehandeld worden, deze zijn hier slechts gegeven als voorloopige informatie. De „Oude driebeeldige Negapatnaamsche” Pagode⁶⁶⁾ had ook dit gehalte en gewicht. Wanneer we dit alles nagaan is het vreemd te vernemen, dat LOCKYER beweert, dat de Paliakatsche Pagoden niet in zoo’n groote achting zijn als die van Madras, die $\pm \frac{1}{2} \%$ hooger werden aangeslagen⁶⁷⁾.

Als ik dit gehalte vergelijk met dat van den Pardau San Thomé à 43 pontos, hetwelk immers tevens het gehalte was van de inlandsche pagoden⁶⁸⁾, dan zie ik, dat de onze ruim $2\frac{1}{4} \%$ beter is, geheel in overeenstemming met de opgave van TAVERNIER (2 à 3 %).

De Hollanders waren er zeer goed in geslaagd hun Pagode een zoodanige faam te verschaffen, dat men bij elke handelstransactie eerst vroeg of men Pagoden van Paliakate had, zooals TAVERNIER ondervond in de diamantmijnen en, zoo men die had, liepen de zaken veel vlugger van stapel⁶⁹⁾.

Ik zou zeggen geen wonder, maar het gevolg zal wel zijn geweest, dat zij gesmolten werden en tot andere van minder gehalte ongemunt, hetgeen tevens een goede verklaring is voor haar groote zeldzaamheid. Dit schijnt de Nederlanders aanvankelijk weinig gehinderd te hebben, wegens de groote winstmarge op het goud uit het Verre Oosten en het karakter van de Pagode als handelsmunt om daarmede inkoop te doen. Maar de handhaving van monopolies is moeilijk, te moeilijker naarmate men op terrein komt waaruit mededingers niet kunnen worden geweerd⁷⁰⁾.

Reeds in 1686 moest de gouverneur aan den koning van Golconda een Firman verzoeken, waarin den inlandschen

⁶⁶⁾ Zie ook hierna onder Masulipatan en bij RADERMACHER, bl. 426.

⁶⁷⁾ SALMON, bl. 519.

⁶⁸⁾ Hiervóór, bl. 77. A. en B.

⁶⁹⁾ TAVERNIER II, bl. 599 (vert. GLASEMAKER, bl. 289), No. 3 en 4.

⁷⁰⁾ COLENBRANDER II, bl. 229.

regenten gelast werd onze Pagoden als van ouds te acceptceeren. Het was namelijk gebleken, dat aan die van Madras de voorkeur werd gegeven, niettegenstaande het gewicht van beiden hetzelfde was en het gehalte der onze hooger ⁷¹⁾).

In 1747 zal men noodgedwongen overgaan tot verlaging van het gehalte tot 800 $\frac{0}{100}$, niet het minst naar aanleiding van de overwegingen van den Gouverneur-Generaal Baron VAN IMHOFF.

In den grooten firman van 24 October 1689 ⁷²⁾, verleend door den Groot-Mogol AURANGZEB, leest men:

„Van de volgende geregtigheden, thollen, etc^a is ook „versogt, dat d'E. Comp^{ie} gelijk bevorens sal mogen bevrijd „blijven, en 't welcke in 't geheel is vergunt”

„d'Onkosten of lasten van de tanksaal (dat is de Munt), „op 't goud of silver, dat vercocht sal werden, benevens „t verschil der Palliacatse en Tjnipatnamse (*sic*) ⁷³⁾ „pagoden, welcke waarde ontrent d'E. Comp^{ie} gelijk „gesteld ⁷⁴⁾, en die oversulx van het gewoone opgelt „bevrijt is”.

Het verzoek van den gouverneur, hetwelk ik hierboven vermeldde, zal wel op een of anderè wijze in verband gestaan hebben met een plakaat van Madras ⁷⁵⁾, verbiedende den invoer van een Paliakatsche Pagode, die, hoewel van het type van Madras, slechts $\frac{3}{4}$ der waarde van deze had.

⁷¹⁾ Bijlage B.

⁷²⁾ *Corp. Dipl.* III, bl. 522.

⁷³⁾ Chinapatan of Madras. Dr. F. W. STAPEL leest hier Tegenepatnam. In de contracten is echter steeds sprake van Madraspatnamsche in tegenstelling tot Paliakatsche Pagoden. Op de Ropijen van den Groot-Mogol heet Madraspatnam steeds Chinapatan, dus ook zoo in dezen firman. Overigens is pas in 1691 sprake van een experiment om in Tegenepatnam Pagoden te maken. Zie bijlage D.

⁷⁴⁾ De E. Comp^{ie} verklaart dus dat de Paliakatsche en Chinapatnamsche pagoden ongeveer van gelijke waarde zijn.

⁷⁵⁾ Bijlage C.

Hier wordt den Nederlanders zooveel als het maken van valsche munten in de schoenen geschoven! Men kan dit nauwelijks gelooven, want al hadden zij hun deugden en ondeugden, zij waren toch eerlijke kooplieden.

Misschien een manoeuvre van speculanten, die Pagoden van hoog gehalte omsmolten?

De manoeuvre is dan waarlijk goed geslaagd, want het leidde tot „the loss of our mint custom” en „depreciating it (de Madrassche pagode) two or three per cent. below Pulicat Pagodas”.

De oudste Madras-Pagode had volgens HAVART twee afgoden op de Vz. en op de Kz. een opschrift in nagari-letters ⁷⁶⁾. De Engelsche schrijvers, behalve CODRINGTON, vermelden deze echter niet. De afbeelding bij TAVERNIER ⁷⁷⁾ lijkt daar ook niet veel op, m.i. evenmin op een Portonovosche Pagode, zooals CODRINGTON meent. Ook den gouden fanam van Madras, door SONNERAT afgebeeld ⁷⁸⁾, zal men tevergeefs elders zoeken.

Of de verheffing van Negapatnam tot hoofdkantoor van de „Kust” in 1690 tevens het einde is geweest van de aanmunting van Pagoden en Ropijen te Paliakate? Wij weten het niet met zekerheid.

Het zij echter opgemerkt, dat dit voor de geldcirculatie van Paliakate geen bezwaar zou zijn geweest, want HAVART zegt reeds van de stad „de negotie heeft er niet veel om 't lijf” ⁷⁹⁾.

Na dien tijd vindt men de Pagoden nog vermeld: bij ZWAARDECROON in 1704 ⁸⁰⁾, door SALMON, wiens boek in 1730

⁷⁶⁾ bl. 106. (Ik acht HAVART dienaangaande betrouwbaar: 1e. omdat hij een tijdgenoot was; 2e. omdat zijn werk blijk geeft van nauwkeurigheid en intelligentie. HAVART was tolk voor het Perzisch gedurende de beide bezoeken die de koning van Golconda bracht te Masulipatan).

⁷⁷⁾ TAVERNIER II, bl. 599 (vert. GLASEMAKER, bl. 288), No. 1 en 2.

⁷⁸⁾ SONNERAT, pl. 30, No. 5.

⁷⁹⁾ HAVART, bl. 105.

⁸⁰⁾ CODRINGTON, bl. 114, noot 4.

verscheen, en de Ropij nog in 1739 in het advys van JACOB MOSSEL⁸¹⁾; doch dit zijn misschien alle oude gegevens, of wel Paliakatsche Pagoden en Ropijen die nog in de circulatie voorkwamen of te Negapatnam geslagen werden.

Tusschen de jaren 1807 en 1813 werden met het oog op de hermunting te Madras o.a. nog „Pulicat Pagodas” gesmolten⁸²⁾.

Perzische Abassis en Suratsche Ropijen geklopt met

De Perzische zilveren Abassis en Mahmudis waren omstreeks het midden der 17e eeuw in Zuid-Indië zeer gewild en zij werden in 't groot door de O.I.C. ingevoerd, in 1660 werden 137.200 Abassis ter waarde van f 98.116 : 11 : 0 van Perzië aangebracht voor circulatie in Coromandel, doch te Ceylon behouden wegens gebrek aan zilver waarvan de „Kust” genoegzaam voorzien was. In 1665 werden echter 15 kisten van dezelfde munten van Ceylon naar Paliakate gezonden⁸³⁾.

De in omloop gebrachte vreemde munten werden van een ronde instempeling met het merk der Compagnie voorzien om aan particulieren te beletten dergelijke stukken in omloop te brengen indien het mogelijk ware ze elders goedkooper in te koopen dan waarvoor ze door de Compagnie waren getarifeerd.

Dat ook andere dan Perzische munten op deze wijze werden geklopt kan men zien uit de hieronder beschreven Suratsche Ropij, en het is niet uitgesloten, dat b.v. Mahmudies ($\frac{1}{2}$ Abassis) en Moorsche Dukaten (= Turksche Funduqs) op deze wijze in omloop werden gebracht^{83a)},

⁸¹⁾ CODRINGTON, bl. 267.

⁸²⁾ THURSTON, bl. 46.

⁸³⁾ CODRINGTON, bl. 110 § 8 en bl. 257.

^{83a)} Vgl. CODRINGTON, bl. 110 § 9 (naar WOUTER SCHOUTEN, *Oost-Indische Voyagie*. Amsterdam 1676).

hoewel die niet voorhanden zijn en er geen officiële gegevens bestaan waaruit zulks kan blijken.

In den C.C.M. No. 15 vindt men een Mahmudi van ABBAS II gestempeld met het merk der Compagnie waarboven een C, die de beginletter is van Colombo (dat in 1656 den Nederlanders in handen was gevallen)⁸⁴). Ook te Jaffnapatnam, dat in 1658 veroverd was, had men zoo'n klop, doch daar met een I boven het merk⁸⁵).

Vóór 1656 was Paliakate dus het eenige kantoor, dat voor het kloppen in aanmerking kwam en blijkbaar achtte men het toen niet beslist noodig dit door een bijzondere letter aan te duiden. Men vergelijkte in dit verband de koperen munten Nos. 18—20, 23 en 24.

26. Groote Perzische Abassi (van 5 shahi) van schah ABBAS II (A.D. 1642—1666) geslagen te Eriwan, A.H. (10)61 = A.D. 1651, zooals *B.M.C. Persia* No. 44, en ingestempeld met een rond stempeltje⁸⁶)

met het merk der Compagnie . Naar een afbeelding in Cat. SCHULMAN Mei 1928, No. 426⁸⁷).

Zilver. Middellijn 27 mm, gew. $\pm$ 9.270 gram. Oorsprong Tuticorin.

Plaat II. 26.

26a. Abassi (van 4 shahi) van SULAIMAN I (A.D. 1666—1694) geslagen te Ganja, A.H. 1086 = A.D. 1675. Zelfde dut.

Zilver. Middellijn 22½ mm, gew. 7.484 gram. (*B.M.C. Persia* No. 51).

27. Suratsche Ropij van den Groot-Mogol AURANGZEB ALAMGIR (A.D. 1658—1707). Instempeling als voren. Naar TAVERNIER II, bl. 600, Nos. 5 en 6. Is mij verder niet voorgekomen.

Plaat II. 27.

⁸⁴) CODRINGTON, bl. 164 § 16. Zie ook *Cat. SCHULMAN*, Mei 1929, pl. IV. 306.

⁸⁵) CODRINGTON, bl. 102 § 24.

⁸⁶) In oudere stukken genaamd „chiap” spr. tsjiap.

⁸⁷) Aldaar onder Ceylon geplaatst, hetwelk begrijpelijk, doch in verband met het bovenstaande onwaarschijnlijk is.

Voor de opschriften op deze munten verwijs ik naar de bekende catalogi van het Britsch Museum (zie lijst der aangehaalde werken). No. 27 heeft de merkwaardigheid, dat de naam der stad is gespeld *Surat* in plaats van het meer gebruikelijke *Surat*. Men raadplege hiervoor het artikel van HODIVALA in de *J.A.S., B.* (1920) N.S. XXXIV, bl. 228.

TAVERNIER ⁸⁸⁾ schrijft over No. 27:

„Dit is een zilveren Ropij zooals de Hollanders laten „slaan te Paliakate”.

Dat is natuurlijk niet juist, die Ropij is niet te Paliakate geslagen, maar alleen daar geklopt. Zooals men ziet is zij daarenboven nog in spiegelbeeld gegraveerd.

In dit verband kunnen wij vermelden de Politique Resolutie genomen op Paliacatta den 26sten Augusti. Anno 1661:

„Dat d'jachten Schelvis, Zeehont, en 't Wapen van „Colombo, na Bengalen zullen gaan, benevens d'100000 „Ropias van Suratte become, en 't onganckbaere gelt van „Ceylon” ⁸⁹⁾.

Deze Ropijen waren dus handelsmunten, bestemd om de schepen die op Bengalen voeren naar onze nederzettingen aan den Ganges (Hugly, Bernagore en onderhoorigheden) van de noodige contanten te voorzien, want inderdaad behoorde de Ropij *in dien tijd* niet tot het geldwezen van Zuid-Indië, en in de „*Uytrekening*” van 1691 vindt men haar dan ook niet onder het hoofd Paliakate. Het middeleeuwsche muntstelsel van Zuid-Indië had ook slechts Pagoden, Fanams in goud, en (meestal kleine) koperen muntjes gekend ⁹¹⁾. In Bengalen had de O.I.C. geen muntrecht ⁹²⁾.

Het gewicht van deze Ropijen was 176.60 grs. = 11.444 gram. Touch 98.4 of 984 ⁹³⁾/₁₀₀₀. De Ropias, anders

⁸⁸⁾ II, bl. 600 (vert. GLASEMAKER, bl. 289).

⁸⁹⁾ CODRINGTON, bl. 266 § 5.

⁹¹⁾ Zie hiervóór, bl. 55.

⁹²⁾ Zie firman van 20/6/1682. *Corp. Dipl.* III, bl. 297.

⁹³⁾ PRINSEP U.T., bl. 59.

Rukie Rupias en Ropias Chagamy, doen het stuk vier en twintig stuivers Hollands (= 30 lichte stuivers — tusschenvoeging van mij), zijn van goede stoffe⁹⁴). In 1739 stelde de Gouverneur-Generaal MOSSEL voor, dat zij moesten doen om „een egaale reductie te hebben” $24\frac{1}{3}$ à 26 sts. Nederlandsch geld, d.i. $\pm 32\frac{1}{2}$ sts. Indisch⁹⁵). De intrinsieke waarde was kort voor 1786, 24 sts. $0\frac{1}{42}$ penn.⁹⁶).

Het bovengenoemde gehalte van 984 ‰ (de Dehli standaard) hebben de Suratsche Ropijen in later jaren niet behouden. Toen de Engelschen het recht verkregen om ook Suratsche Ropijen te slaan, was de macht van den Groot-Mogol zoodanig geslonken, dat zij alleen nog rekening hadden te houden met den nawab van Surat. Zij kwamen overeen, dat hunne Ropijen voor dezelfde waarde in omloop zouden zijn en het gehalte niet veranderd zou worden. Spoedig echter ondervond men, dat de Nawab-Ropij 10, 12, ja zelfs 15 % in gehalte verminderd was, met het gevolg, dat de Bombaysche Surat-Ropijen gesmolten werden en hermunt tot Nawabsche Surat-Ropijen, zoodat de Engelschen zelfs gedurende 20 jaar hun Ropijmunt moesten sluiten⁹⁷). Toen zij machtig genoeg waren om den Nawab te bevoogden was het met diens kunsten gedaan. Ook de Franschen hadden in 1749 van den Nawab toestemming gekregen om te Surat Ropijen te (laten?) slaan⁹⁸).

De Compagnie schijnt zich van al deze veranderingen in het gehalte en in het gewicht niet veel te hebben aangetrokken, want de munt was bij haar steeds zeer in trek.

⁹⁴) DAPPER, bl. 185 (Zuratte).

⁹⁵) RADERMACHER, bl. 416.

⁹⁶) Id., bl. 445.

⁹⁷) PRINSEP II, bl. 59.

⁹⁸) ZAY, bl. 291, naar ANQUETIL DUPERRON, *Appendice à sa traduction du Zend Avesta: Monnaies de l'Inde*.

Gewicht en gehalte der verschillende Suratsche Ropijen.

	gram	°/oo	fijngeh.	
A. Oude Dehli Standard	11.444	984	11.261	PRINSEP U.T., bl. 59 (176.6 grs.; 98.4 Touch).
B. 1747. Essai DORSMAN	11.678	951	11.106	MOQUETTE ⁹⁹), bl. 348 (20 ¹ / ₂ sts. gew.; 11 penn. 10 grein).
C.	11.631	944 ¹ / ₂	10.985	RADERMACHER, bl. 459 (7 eng., 18 azen; 11 penn. 8 grein).
D. Onder den Nawab .	11.308	939	10.618	PRINSEP l.c. (174.5 grs.; 93.9 Touch).
E. Na 1766 (SCHREUDER)	11.635	927	10.786	RADERMACHER, bl. 416 (21 ¹⁵ / ₁₀₀ p. Mark; 11 penn. 3 grein).
F. Bombay-Surat . . .	11.555	925	10.688	PRINSEP l.c. (178.32 grs.; 92.5 Touch).
G. Gedeprecieerd . . .	11.420	921	10.518	PRINSEP l.c. (176.25 grs.; 92.1 Touch).
H. Kort voor 1786? . .	12.048	923 ² / ₃	11.128	RADERMACHER, bl. 410 (7 eng., 27 azen; 11 penn. 2 grein).
I. 1788/89. Tuticorin-Surat	11.706	972	11.378	CODRINGTON, bl. 132 § 28 (7 ¹¹ / ₁₈ eng.; 11 penn. 16 grein).

De laatste (I) is hier slechts gegeven ter vergelijking, doch zal in een volgend gedeelte behandeld worden.

De Suratsche Ropij was 's Compagnies Negotiepenning te Surat en Malabar¹⁰⁰), doch werd niet door de O.I.C. zelf geslagen. Wel werden te Colombo en Tuticorin later Ropijen gemunt van het gewicht en gehalte der Suratsche, niet echter van den Suratschen stempel.

⁹⁹) *Tijdschrift voor Ind. Taal, L. en V.* 1910.

¹⁰⁰) RADERMACHER, bl. 444.

Zilveren Sikka-Ropij te Paliakate geslagen.

De zilveren Ropij waarover TAVERNIER schrijft, maar die hij niet afbeeldt¹⁰¹⁾, is echter wel degelijk te Paliakate geslagen, hoewel het m.i. een slecht geslaagd experiment is geweest, want het was volgens TAVERNIER met de Ropijen juist het tegenovergestelde als met de Pagoden: zij waren niet erg gewild¹⁰²⁾, en indien men een groot bedrag in deze specie wilde betalen, moest men $\frac{1}{2}$ % verliezen.

Deze Ropijen schijnen geheel van den aardbodem verdwenen te zijn, zooals ook trouwens die van den „nieuwen Palliacatsen stempel”, die vermeld worden in brieven van Coromandel naar Batavia van 20/8/1726 en 17/5/1727¹⁰³⁾. Doch deze laatste zullen m.i. te Negapatnam en ook te Jaggernaykpoeram (aan de rivier van Coconada, noordelijk van Yanaon) geslagen zijn, want omstreeks 1758 werden aldaar Ducatons hermund in Ropijen, die beter gingen dan de Arcotsche¹⁰⁴⁾.

In de „Uytrekening” van 1691 wordt geen Ropij onder het hoofd Paliakate vermeld en zelfs aan de verzameling Mr. J. C. M. RADERMACHER, die men vindt opgesomd in de Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen van 1786, schijnt zij ontbroken te hebben, hetgeen ik meen te mogen opmaken uit de omstandigheid, dat op bl. 459 wel vermeld wordt „Ropij, zilveren Coromandelsche”, maar zonder nummer, zooals ook bij de andere „manqueerende” geen nummer staat, doch op het lijstje der „manqueerende” staat zij niet. Bij de hermunding te Madras 1807—1813 werden o.a. Pulicat Rupees gesmolten¹⁰⁵⁾.

¹⁰¹⁾ Hiervóór, bl. 83.

¹⁰²⁾ TAVERNIER II, bl. 600 (vert. GLASEMAKER, bl. 289), No. 5 en 6.

¹⁰³⁾ CODRINGTON, bl. 260. *Colombo Archives* 1046D.

¹⁰⁴⁾ CODRINGTON, bl. 138. *Selections from the Madras Govt., Dutch records* No. 15, pp. 6, 138, 190.

¹⁰⁵⁾ THURSTON, bl. 47.

Volgens VAN IMHOFF hadden zij als opschrift in Arabische letters:

„Monnoye d'argent à l'usage de la Compagnie des Indes des Provinces-Unies, de même poids & grandeur des Siccas" en was het toen sedert langen tijd niet meer raadzaam geacht ze te slaan. Die lange tijd was dan ± 14 jaar. Dit opschrift stond op de Vz. en op de Kz. (de chaque côté). SALMON vermeldt ze ook.

Het gewicht en gehalte was dus hetzelfde als van de andere Sikka-Ropijen ¹⁰⁶⁾ en in den tijd van TAVERNIER waren die nog onbedorven en het gewicht was 11.642 gram, bij een gehalte van 980 $\frac{0}{100}$ ¹⁰⁷⁾.

Gewicht en gehalte der Paliakatsche Ropijen.

	gram	$\frac{0}{100}$	fijngeh.	
A. Sikka-Ropij	11.642	980	11.409	TAVERNIER, Mêmes poids et titre des Roupies du Grand Mogol. PRINSEP U.T., bl. 57 (179.666 grs. Touch 98.0).
B. Advys van JACOB MOSSEL 1739 . . .	11.433	965	11.033	CODRINGTON, bl. 269 (7 ¹¹¹ / ₂₅₆ eng., 11 : 14).
C. 1747. DORSMAN . . .	11.471	956	10.966	MOQUETTE, bl. 348 (20 ¹ / ₈ sts. gew., 11 : 11 ¹ / ₄).
D. 1786. RADERMACHER .	11.630	937 ¹ / ₂	10.904	Verh. Bat. Gen. dl. IV, bl. 459 (7:18 en 11:6).
E. Vóór 1786 SCHREUDER	11.631	937 ¹ / ₂	10.904	Idem, bl. 416 (21 ⁵²⁴ / ₁₀₀₀ p. Mark; 11 : 6).

De Ropijen B—E zullen dus te Negapatnam geslagen zijn, en dan zal B tot de vermelde van omstreeks 1726/7 behooren, en D en E tot die van omstreeks 1758; deze zullen later behandeld worden.

¹⁰⁶⁾ TAVERNIER II, bl. 600 (vert. GLASEMAKER, bl. 289), No. 5 en 6.

¹⁰⁷⁾ PRINSEP U.T., bl. 57.

Niet zonder belang is het te weten waarin zich de Sikka-Ropij in Bengalen van andere Ropijen onderscheidde. Zij was volgens RADERMACHER (dus vóór 1786), op Hugly gangbaar tegen $31\frac{1}{2}$ st., en was tevens de negotiepenning van de Compagnie in Bengalen. Zij zullen dus, om dezelfde redenen als hiervóór (bl. 83) reeds uiteengezet, oorspronkelijk voor die landen bestemd zijn geweest.

Het eigenaardige was, dat aldaar de Ropijen, wanneer zij in een zeker jaar van de Munt kwamen, gedurende dat jaar (de datum, het regeeringsjaar van den keizer, stond er duidelijk op) Sikka-Ropij heetten, de daarop volgende jaren gedurende het leven van den keizer waren het Sonnewat-Ropijen en werden slechts met een zeker batta of rabat door de sarraafs aangenomen; stierf de keizer, dan heetten al zijn Ropijen Hersenna, en moest men er 5 tot zelfs 11 % op verliezen¹⁰⁸). Een goede reden voor de Compagnie om er in het geheel geen jaartal op te zetten.

Het oprichten van een Ropijmunt was op Coromandel niet bezwaarlijk, mits er maar bekwame munters beschikbaar waren. MOOR¹⁰⁹) beschrijft zoo'n Munt als volgt:

Staafjes zilver ter grootte van een pink werden afgegeven aan een zeker aantal werklieden, die op den grond zaten en voorzien waren van weegschalen en gewichten, een hamer en een stuk gereedschap, dat het midden hield tusschen een beitel en een pons. Vóór hen, en onder ieders bereik, was een steen bevestigd die dienst deed als aanbeeld. De staafjes werden op het oog in ongeveer gelijke stukken gesneden en gewogen.

Wanneer een stuk te licht werd bevonden, werd er een stukje metaal aan toegevoegd door middel van het ponsje; indien te zwaar, werd het gesnoeid totdat het juiste gewicht was bereikt.

¹⁰⁸) RADERMACHER, bl. 441/443.

¹⁰⁹) MOOR, bl. 499/500.

Deze stukjes kwamen vervolgens in handen van een tweeden werkman, wiens gereedschap slechts bestond uit een hamer en een steenen aanbeeld, en deze plette ze om er een eenigszins ronden vorm aan te geven, met een middellijn van ongeveer $\frac{7}{8}$ duim, en $\frac{1}{8}$ dik, zoodat ze den stempel konden ontvangen.

Deze stempel bestond uit twee deelen: het eene was stevig in den grond bevestigd, het andere, ongeveer 8 duim lang, werd in de rechterhand van den munter gehouden, die, op z'n hielen neergehurkt, zijn linkerhand vulde met muntplaatjes, die hij met onbegrijpelijke snelheid op den vasten stempel liet glijden met den duim en de middelvinger en handig met de wijsvinger terugwierp, wanneer een andere werkman met een hamertje er de voorstelling op had gestempeld, door met de grootste snelheid te slaan op den stempel, die de munter in zijn hand hield.

Hoe de Nederlanders met het door hunne schepen, in het rijk van den Groot-Mogol, aangevoerde zilver handelden, kan men zien uit de onderstaande passages.

„Neanmoins sur les terres du Grand-Mogol, où les „Hollandois apportent toutes les monnoyes d'argent & „les barres & morceaux du Japon pour les fabriquer en „monnoyes, quelquefois ils en vendent aux maîtres des „monnoyes dans les lieux où ils n'ont pas la commodité „de fabriquer, comme à Surate & à Agra, & ces maîtres „des monnoyes leur donnent toujours deux jusqu'à trois „pour cent plus qu'ils ne nous donneroient de nos écus, „ou des richdales ou des reales d'Espagne" ¹¹⁰).

In de „*Uytrekening*” van 1691 vindt men onder het hoofd Ragiemahol een vergelijkende becijfering, waaruit blijkt, dat bij het gebruik van *Peguws foely Silver* „d'E. Compagnie alhier bij het raffineren en tot ropia „maeken 14, $14\frac{1}{2}$ per cento komt te verliesen, en nogh

¹¹⁰) TAVERNIER II, bl. 607 (vert. GLASEMAKER, bl. 294).

„wel meer”, terwijl het baar-zilver daarentegen winst opleverde van 16 tot 18 %.

Het bovenstaande lezende, ziet men, dat de O.I.C. te Surat ($21^{\circ} 21' \text{ N.B.}, 72^{\circ} 50' \text{ O.L.}$), te Agra ($27^{\circ} 10' / 78^{\circ} 5'$), te Rajamahar ($25^{\circ} 2' / 82^{\circ} 34'$) of zooals het in dien tijd heette Akbarnagar, en in nog andere plaatsen het aangevoerde zilver verkocht of zooals te Rajamahar naar behoefte aan de Munt van den Groot-Mogol Ropijen er van liet munten.

Inderdaad zijn van deze steden munten bekend, die zich in niets van die van den Groot-Mogol onderscheiden, evenals van andere plaatsen in bovengenoemd boekje vermeld, namelijk Ahmedabad ($23^{\circ} 1' / 72^{\circ} 38'$), Patna of Azimabad ($25^{\circ} 37' / 85^{\circ} 12'$), Golconda ($17^{\circ} 13' / 78^{\circ} 24'$) en Masulipatan ($16^{\circ} 9' / 81^{\circ} 11'$).

In den grooten firman van 24 October 1689 ¹¹²⁾, verleend door keizer AURANGZEB, vindt men dan ook de volgende clause, die blijkbaar van algemeene strekking is.

„Van de volgende geregtigheden thollen, etc^a is ook „versogt, dat d'E. Comp^{ie} gelijk bevorens sal mogen „bevrijd blijven, en 't welke in 't geheel is vergunt :

„d'Onkosten of lasten van de tanksaal (dat is de Munt), „op 't goud of silver, dat vergot sal werden, enz.”.

Hieruit blijkt, dat bij het verkoopen van goud en zilver geen extra kosten in rekening werden gebracht, wat natuurlijk wel geschiedde wanneer de Compagnie dit goud en zilver liet vermunt.

Gouden Fanams van Paliakate.

Fanam komt van het Sanskriet *Pana* en heet in het Tamil *Panam*.

Reeds in 1554, toen de Portugeezen in het bezit waren van de plaats, worden zij vermeld en genoemd „fanões

¹¹²⁾ Corp. Dipl. III, bl. 522.

chocrões" van slecht goud, ter waarde van $12\frac{1}{2}$ à $12\frac{1}{4}$ op een „pardão d'ouro", waarmede de Pagode van Vijayanagar wordt bedoeld ¹¹³). Wanneer zij ontbraken rekende men met „pardaos de fanões", „10 fanões he huum pardao", d.w.z. men gebruikte ook een rekenmunt genaamd „pardao" à 10 fanams.

ROGERIUS (1632—1642) noemt het stukjes van slecht goud „als Visch-schobbetjens, ende doen vierdehalve ($3\frac{1}{2}$) stuyver" ¹¹⁴).

Volgens de nieuwste gegevens zou de zoo zeer verspreide Virā raya-fanam, waarvan later zoovele varianten zouden ontstaan, en waarvan bijna alle fanams nabootsingen zijn (indien niet altijd de keerzijde dan toch de voorzijde, of omgekeerd), oorspronkelijk de munt zijn geweest van Maravarman Vira Pandya, Kaliyugaraman van Tinnevely (in Madura).

Vandaar de namen waarmede zij in verschillende landen en plaatsen bekend zijn, zooals *Kali*, *Kaliyan*, galeão (galjoen) te Caille (Kayal, de oude havenstad op de kust van Madura), waarvan ten laatste de *Rasi* en de *Viraraya* hun type ontleenden, zoo bekend op de kust van Malabar en waarop wij in een volgend gedeelte hopen terug te komen ¹¹⁵). Ook bij TAVERNIER ¹¹⁶) vindt men een fanam (alleen Vz.), gelijkend op de *Rasi* van ELLIOT, pl. IV, No. 192, als de munt die op de geheele kust van Coromandel gangbaar is, van af Kaap Comorijn tot aan Bengalen.

TAVERNIER en HAVART spreken niet van een fanam van Paliakate, niettegenstaande zij reeds vermeld worden in de notulen van den Raad van Ceylon in 1670 ¹¹⁷). SALMON

¹¹³) NUNES, bl. 27 v.v. Paleacate: E asy os fanões chocrões pella maneyra de negapatão. E quando se fala per pardoes de fanões, 10 fanões he huum pardao".

¹¹⁴) ROGERIUS, bl. 161; CALAND, bl. 122; DAPPER, bl. 185.

¹¹⁵) CODRINGTON, bl. 262/3.

¹¹⁶) TAVERNIER IIe-partie, bl. 598, No. 13.

¹¹⁷) CODRINGTON, bl. 208. R.C. vol. IX. 29/5/1670.

(1730) schrijft er ook niets over. Doch in dl. IV zegt VALENTIJN ¹¹⁸⁾: „Een Pagood doet 16 groote of 24 kleine fanums, een groote fanum doet 7½ stuyvers, een kleine fanum 5 stuyvers”. Merk op, dat hij hier niet meer spreekt van „kopere Fanums”, zooals in dl. V.

Indien wij aannemen dat VALENTIJN spreekt over Paliakatsche Fanams (doch dat is lang niet zeker, want hij heeft het alleen over de geldcirculatie, en het kan best, dat hij dus over andere fanams spreekt), dan zou er ook nog een groote fanam van Paliakate bestaan hebben.

In een contract met EKOJI RAJA over den tol te Trimelevaas, van 14 Juni 1679 ¹¹⁹⁾, komt deze zinsnede voor: „Zullende de voorschreven thollen betaald werden, als boven gestelt is, in grote fanums, genaemt Oelondaer, nu gangbaar zijnde, ofte in kleine fanums, yder na syne waarde gerekent”. Men vindt dezen fanam afgebeeld bij SONNERAT, pl. 30, fig. 13 „Fanon d'or d'Oulondourpoté, vaut 9 sols” (Wat „Oelondaer” beteekent weet ik niet). Men vindt daar ook fig. 16 „Fanon d'or Alingiri, vaut 6 sols”, die werkelijk kleiner van stuk is, en in dezelfde verhouding staat tot de groote (2:3), in overeenstemming met VALENTIJN.

Hoewel bovengenoemd contract natuurlijk alleen betrekking heeft op Trimelevaas, vermeld ik dit toch, en wel omdat deze Fanam van Oelondaer de eenige is waarvan ik de waarde en het muntbeeld ken en tevens zeker weet, dat het een „groote” Fanam is.

Deze Fanam van Oelondaer was echter waarschijnlijk een weinig verspreide Fanam, en de omloop beperkt tot het land van Tanjore.

Daar de Paliakatsche Fanam een kleine Fanam was (hij liep volgens MOSSEL „bij de boeken” voor 5 stuiver),

¹¹⁸⁾ IVe dl. 1e st., bl. 358.

¹¹⁹⁾ *Corp. Dipl.* III, bl. 187.

geloof ik, dat men onder den grooten Fanam van VALENTIJN moet verstaan den Portonovoschen Fanam (die volgens MOSSEL „bij de boeken” liep voor $7\frac{1}{2}$ stuiver).

Over het muntbeeld van den Portonovoschen Fanam laat men ons echter in het duister, doch ik gis, dat hij een variant was van den „Vir-raya”, een algemeen verspreid type, dat gemeengoed was geworden ¹²⁰).

De eenige gouden Fanam van Paliakate dien ik heb kunnen ontdekken bevindt zich in de Verzameling van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap te Amsterdam, waarvan hier de beschrijving volgt:

28. Fanam. Vz. De verbastering van een menschelijke figuur, waarschijnlijk *Kali* voorstellende. Op de borst en een krans van punten, het hoofd heeft den vorm van een half ovaal, alleen de rechterarm is zichtbaar en reikt tot den grond, de beenen, indien het beenen zijn, aangeduid door drie streepjes.

Kz. Verbastering van de Arabische letters op No. 5, doch de middelste letters thans aangegeven door een krul en de onderste heeft den vorm van een Arabische *ba* .

Slecht goud. Middellijn 8 mm, gewicht 0.360 gram.

Plaat II. 28.

CODRINGTON, bl. 173 (2), geeft een geheel verkeerd type van dezen Fanam, op bl. 263 erkent hij dit ook zelf, zonder echter het juiste type te kennen.

29. Fanam, als voren, variëteit, de borst breeder, de *Kali* slechts ten halve lijve, het opschrift op de Kz.

schijnt versprongen, zoodat de Arabische letter nog eens voorkomt, doch thans kopstaand.

SONNERAT, pl. 30, fig. 8.

¹²⁰⁾ Zie b.v. TAVERNIER II, bl. 599 (vert. GLASEMAKER, bl. 288), No. 13.

Betreffende het type van de Vz. meent CODRINGTON:

„De lijnen op de Vz. zijn afgeleid van de staande „menschelijke figuur op de munten van Ceylon „, „een studie van de jongere Rajaraja en Pandyan munten „toont aan, dat dit het geval is, en een overgang is te „bespeuren op de koperen munten van Negapatnam, waar „men de menschelijke vorm nog juist herkent”.

M.i. stelt de keten om den hals een krans van doods-
hoofden voor, zooals de Kali-beeldjes hebben.

In verband met de verdere verbastering van de Arabische letters heb ik den Fanam hier geplaatst. Evenals bij de koperen munten kunnen wij misschien een langzame ontwikkeling van de verbastering aannemen.

DAPPER (1672) vertelt ons reeds, dat het opperhoofd der Nederlanders te Paliakate voor het munten van ieder aantal fanams van 100 Pagoden waarde 4 pagoden genoot, en daarvan 1 pagode aan de vier Brahmaansche priesters, die daar gevestigd waren, moest afstaan. Daar SONNERAT (voor 1781) er nog van spreekt, werden zij waarschijnlijk in dien tijd ook nog geslagen, hoewel zij in de lijst der verzameling van den Raad ordinair Mr. J. C. M. RADERMACHER (1786) ontbreken. In 1758 werden ze ook geslagen te Negapatnam¹²¹⁾.

Omstreeks 1632—1642 gold de Fanam $3\frac{1}{2}$ stuiver en de Pagode 84 st.¹²²⁾, dus 24 Fanams op 1 Pagode.

SONNERAT zegt: „Die (de fanam) van Paliakate geldt 7 sols (Fransche) maar het goud is zoo slecht, dat hij buiten dit Comptoir tot 3 sols minder waard is”. Volgens het meermalen genoemde Advys van JACOB MOSSEL, anno 1739, is het gewicht $7\frac{15}{16}$ azen = 0.381 gram, het gehalte caraten 6: $11\frac{1}{4}$, goud 't mark fijn = $289\frac{1}{2}$ ‰, loopt bij de boeken f. —: 5: —.

¹²¹⁾ CODRINGTON, bl. 138.

¹²²⁾ ROGERIUS, bl. 161; CALAND, bl. 122.

Er gingen dus nog steeds 24 op een oude Compagnie's pagode, want die deden toen f. 6: -:-.

De bovengenoemde rekenmunt van „pardao de 10 fanões” was een pagode van 10 fanams, die (voor de komst der Portugeezen?) ook werkelijk geslagen moet zijn, doch toen moet ook de fanam van zeer hoog gehalte zijn geweest, want het gewicht was toen gelijk aan dat van de manjadi-zaden (*Adenanthera pavonina*), terwijl de Pagode, tien maal zoo zwaar, gelijk was in gewicht aan de kalanju-zaden¹²³⁾. Door de prijsstijging van het goud was de Pagode in de 2e helft van de XVIe en de 1e helft van de XVIIe eeuw zoodanig gestegen, dat zij $\pm$ 24 fanams van de rekenmunt of $2\frac{4}{10}$ pardaos de fanões waard was, in 1554 (NUNES) reeds $12\frac{1}{2}$, en zoo kwam de Compagnie er toe om Fanams te maken van 24 op een Pagode. Daar het volumen van de munt al klein genoeg was, moest men noodzakelijk het gehalte verminderen.

Wanneer men de intrinsieke waarde berekent volgens het advys van MOSSEL, dan blijkt een oude Negapatnamsche Pagode ongeveer 30 maal meer waard te zijn, dus liepen zij bij de boeken met $\pm$ 20 % aan overwaarde, indien dus SONNERAT zich niet schuldig maakt aan overdrijving, moet het gehalte later nog verder gedaald zijn, waarschijnlijk in verband met de nieuwe Compagnie's Pagoden van 1767, waarover later gesproken zal worden.

Koperen Kasjes met Hollandschen tekst.

De korte geschiedenis van Paliakate vervolgend, zien wij, dat de teekenen van verval hoe langer hoe meer toenemen.

In 1678 werd RYCKLOF VAN GOENS JR. benoemd tot Commissaris-Generaal om de Administratie van de West

¹²³⁾ Hiervóór, bl. 76.

van Indië, waaronder ook Coromandel viel, te controleeren, en in 1684 werd Jonker HENDRIK ADRIAAN VAN REEDE TOT DRAKENSTEIN door de XVII „bekleed met hooge magt en autoriteit en voorzien van eene instructie” met eenzelfde doel. Het resultaat was voor Paliakate bedroevend in zooverre, dat het zelfs haar titel als hoofdkantoor verloor ten gunste van Negapatnam, op welk feit wij onder het betreffende hoofd zullen terugkomen, doch dat tevens de oorzaak was, dat Paliakate steeds onbeduidender werd.

Keizer AURANGZEB, de opvolger van SHAH-JAHAN, die er naar streefde zijn gebied steeds verder uit te breiden, zocht en vond een casus belli en verscheen in 1685 met zijn leger voor Golconda en in 1687 was het met de Kutb-shahi dynastie van Golconda gedaan.

Het land werd thans bestuurd in naam van den keizer door een NAWAB MOHAMMED IBRAHIM, die weder ondergeschikt was aan den subab of Nizam van den Dekkan, veel lastiger potentaten dan de Kutb-shahis, die ons altijd gunstig gezind waren geweest.

Daar de handel niet veel te beteekenen had, was het thans nog slechts een militair steunpunt door haar ligging midden op de „Kust” en alleen het fort Geldria had nog zijn beteekenis, maar deze was zoo gering, dat de a.s. Gouverneur-Generaal G. W. Baron VAN IMHOFF den XVII in 1741 voorstelde om er 12, zégge twaalf, militairen te vestigen.

Daarom plaats ik hier de navolgende uiterst zeldzame muntjes, die, zoover ik weet, alleen in de collectie van kapitein VAN DER WIEL voorkomen en nog nimmer vermeld, laat staan gepubliceerd zijn.

30. Kasje. (17)42. Vz. Het merk waarboven P. Het geheel in een lijncirkel.

Kz. — PALE(A)C, in het veld een G, daaronder 42. Lijncirkel.

Koper. Gemiddeld gewicht 1.720 gram (soms 2.100 gram).

Plaat II. 30.

Volgens mededeeling van kapitein VAN DER WIEL zijn dit en de volgende stukjes helaas met slechte stempels geslagen, op andere ontbreekt de datum, omdat ze gewoonlijk slecht gecentreerd zijn.

Een exemplaar met onleesbaar omschrift, doch duidelijke G, weegt 2.500 gram!

31. Kasje. (17)43. Als voren.

Kz. • PALACi, in het veld G, daaronder 43. Lijncirkel.

Koper. Middellijn en gewicht als voren. Plaat II. 31.

32. Kasje. (17)65. Als voren.

Kz. • NAEIC, in het veld G, onder 65.

Koper. Middellijn en gewicht als voren. Plaat II. 32.

33. Dubbele Kas. (17)78. Als voren.

Kz. — P Λ 0. Groote G in het veld, daaronder 78.

Koper. 3.500 gram.

Plaat II. 33.

Kapitein VAN DER WIEL bezit nog drie Dubbele Kasjes (sterk afgesleten), wegende 3.100, 3.250 en 3.500 gram. Of de — en 0 bij het jaartal behoort en dus 1780 gelezen moet worden, laat ik in het midden.

Het omschrift op de Kz. luidt natuurlijk PALEACATTA, zooals het in de XVIIIe eeuw meestal gespeld werd. De G zal wel een afkorting zijn van Geldria, den naam van het fort. Het schijnt of het type wil aanduiden, dat zij alleen ten gebruike van het fort werden geslagen, en zoo zal het ook wel geweest zijn. Natuurlijk ter betaling van soldij en het koopen van kleine dagelijksche benodigdheden en behoeften. Nu geen nagari letters meer, noch Arabische. Opgemerkt dient, dat de Denen te Tranquebar ook nimmer inlandsche typen gebruikt hebben voor hunne munten, met uitzondering van hun Pagode, die in 1789 werd geslagen.

In 1781 maakten de Engelschen zich o.a. meester van onze bezittingen op de kusten van Coromandel, Malabar en Bengalen. Bij den vrede van 1784 werden Paliakate en de andere bezittingen op de kust van Coromandel ons weder teruggegeven, behalve Negapatnam. Paliakate werd nu weder hoofdkantoor. In 1795 gingen deze koloniën weder verloren, om in 1802 bij den vrede van Amiens aan ons terug te komen. Na den onzekeren tijd van de Napoleonische oorlogen werden zij op 17 Maart 1824 bij het Sumatra-tractaat voorgoed aan Engeland afgestaan. Na 1814 was Paliakate in 1818 weder aan ons overgedragen.

Larijnen van Paliakate.

Sprekende over de geldcirculatie, zegt VALENTIJN nog ¹²⁴⁾:

„Een Laryn (een soort zilver geld) doet 5 stuyvers”.

De Larijn wordt ook vermeld in de „*Uytrekening*” van 1691 onder Paliakate. Het zijn de bekende zilverdraadmuntten, die dubbel gevouwen, tot zgn. vischhaakjes worden gebogen ¹²⁵⁾. Zij ontleenen hun naam aan de stad Lar in Laristan (Perzië). Op de uiteinden, waarschijnlijk om te voorkomen dat zij verkort werden, stond meestal de naam of het merk van de autoriteit die ze liet vervaardigen.

Zelfs in den korten tijd, dat de Denen een mislukte expeditie deden naar Ceylon (1621), hebben zij een Larijn geslagen, waarop in groote letters de naam stond van Don ERICH GRUBBE ¹²⁶⁾. Het zou dus niet onmogelijk zijn, dat de Nederlanders zoo ook hebben gedaan voor den handel op Ceylon.

Mij is onlangs een boekje in handen gekomen, getiteld „*The Gampola Larin Hoard*”, door HOWLAND WOOD, waarin eenige Larijnen zijn afgebeeld met merken van Nederlandschen oorsprong.

¹²⁴⁾ dl. V, bl. 26.

¹²⁵⁾ CODRINGTON, bl. 162 v.v.

¹²⁶⁾ CODRINGTON, bl. 164.

Ons interesseeren speciaal twee daarvan. No. 38 heeft op het uiteinde de Arabische lettergroep LT (hiervóór, bl. 61, vorm 3); No. 39 met als contramerck op een Perzischen Larijn. Beide hol ingeslagen met behulp van Kasjes van Paliakate.

Bij No. 39 is aangeteekend „The fact that this stamp „is struck over what was probably a Persian Larin might „lead one to the conclusion that this was officially done „at Paliakate to legitimatize the foreign larins brought in „there. However, it would seem reasonable that if this was „done officially the piece would be stamped from dies and „not from a coin”¹²⁷⁾.

Iedereen had op Ceylon het recht om Larijnen te maken, en deze werden dan op de uiteinden *hol* ingeslagen met teekens, en daartoe gebruikte men meestal munten^{127a)}.

Men zal zich m.i. terecht moeten afvragen waarom dan de Perzische larijn No. 39 met letters „en relief”, nog eens gemerkt moest worden met doch thans hol. Zouden het toch niet werkelijk Larijnen van Paliakate kunnen zijn, die, evenals de Ropijen voor Bengalen^{127b)}, dienen moesten om de schepen der Compagnie, die naar Ceylon gingen, van contanten te voorzien?

De Nederlanders zouden dan hun Larijnen op dezelfde manier gemerkt hebben zooals blijktbaar op Ceylon algemeen gebruik was, met behulp van munten, *in casu* hun eigen Kasjes.

HOWLAND WOOD zegt dan ook zelf, dat het zeer wel mogelijk is, dat deze Larijnen door den handel, van de kust naar het binnenland zijn gekomen^{127c)}.

¹²⁷⁾ HOWLAND WOOD, bl. 51.

^{127a)} Id., bl. 27.

^{127b)} Hiervóór, bl. 83.

^{127c)} HOWLAND WOOD, bl. 8.

MASULIPATAN.

De naam van deze havenstad beteekent eigenlijk vischstad, en werd zoo genoemd omdat er eens een walvisch strandde ¹²⁸⁾. Zij ligt op 16° 9' N.B.

Door sommigen wordt de naam gespeld Mazulipatnam, doch op de Ropijen van den Groot-Mogol Machhlipatan.

In 1605 verschenen onze schepen voor deze haven, die in het bezit was van den koning van Golconda, en in 1606 werd er reeds een erf gekocht ¹²⁹⁾. De loge was echter spoedig te klein om alle dienaren te huisvesten ¹³⁰⁾. Tot eind 1608 zou het met Petapoeli of Nizampatan de eenige vestiging op de „Kust” blijven ¹³¹⁾.

Zij was het hoofdkantoor van Noord-Coromandel, met een opperkoopman, en had 5 binnenkantoren: Palikol (Palakollu), een dorp, dat reeds van omstreeks 1613 eigendom der O.I.C. was, Daatzerom (Datzeriwarom), Bimilipatan (Bhimondpatan), Nagelwanze en Golconda. In de laatste vier waren slechts loges gevestigd, en Golconda was in den tijd van VALENTIJN reeds ingetrokken ¹³²⁾.

Onze groote concurrenten, de Engelschen, kwamen hier reeds in 1620—1628, en de Franschen van 1669—1676. Volgens ZAY ^{132a)} hebben deze laatsten de stad van 1751—1759 in hun macht gehad, in laatstgenoemd jaar zijn zij door de Engelschen opgevolgd. In 1619, 1629 en 1686 werd de stad door de „Mooren” belegerd, en in 1673 moesten de Nederlanders vluchten voor de Franschen naar een tuin, die de Compagnie buiten de stad in eigendom had.

In 1676 bracht de koning van Golconda, ABU-'L-HASAN, een bezoek aan deze stad. Den Nederlanders werd bij die

¹²⁸⁾ THURSTON, bl. 10.

¹²⁹⁾ TERPSTRA, bl. 39.

¹³⁰⁾ HAVART, bl. 142 v.v.

¹³¹⁾ TERPSTRA, bl. 45.

¹³²⁾ VALENTIJN, dl. V, bl. 3.

^{132a)} ZAY, bl. 236.

gelegenheid de tol van 3000 „oude” Pagoden kwijtgescholden ¹³³). In 1612 hadden zij namelijk de verschillende tollën à 4 % afgekocht voor een jaarlijksch bedrag van 3000 oude Pagoden.

Over „oude” Pagoden sprekend zegt TAVERNIER, dat zij alleen gangbaar waren in het koninkrijk Golconda, en dat de Hindoesche wisselaars, uit bijgeloof, ze in dien tijd 20 à 25 % hooger uitgaven dan de nieuwe, voorgevende, dat, indien men ze zou smelten, er eenig onheil over het land zou komen, doch inderdaad om zich te verrijken.

VALENTIJN zegt: „De oude Pagoden doen, volgens markgang 100, gemeenlijk 160, en meer, tot $190\frac{1}{3}$ nieuwe Pagoden a 6 gl: ieder” en stelt verder 3000 oude Pagoden gelijk met f. 25000:—, meerwaarde ruim 38 % ¹³⁴) en DUBOIS in 1763 met f. 34500 of $91\frac{2}{3}$ %!

Hoewel het bekend is, dat de zeer oude Pagoden zwaarder waren en verondersteld werden van zuiver goud te zijn ¹³⁵), schijnen deze factoren dus niet de eenige criteria te zijn geweest waarom de oude Pagoden soms bijna tweemaal zooveel waard waren.

In de „Uytrekening” van 1691 heet het onder het hoofd Golconda: „100 Atsitrailsse en 'tZiewereylse ¹³⁶), oude Pagoden doen 150, 154, 163, 165 tot 184 nieuwe Pagoden, dus tot 84 % overwaarde.

Er bestaan vele documenten die betrekking hebben op bovengenoemde 3000 oude Pagoden, doch in een firman van 1639 wordt in verband hiermede eensklaps gesproken van „3000 Masulipatnamsche pagooden” ¹³⁷). Zóó werd

¹³³) HAVART, bl. 184.

¹³⁴) dl. V, bl. 60.

¹³⁵) Hiervóór, bl. 77 onderaan.

¹³⁶) Van ACHIJUTARAYA (A.D. 1530—42) en [SADĀ] SHIVARAYA (A.D. 1542—73), de laatste onafhankelijke radjas van Vijayanagar.

¹³⁷) Corp. Dipl. I, bl. 334.

genoemd de Pagode die ook bekend is onder den naam van „Oude driebeeldige” ¹³⁸).

Indien dus deze Pagode tot de „oude” gerekend moet worden, dan kunnen wij de redenen bevroeden waarom de Compagnie naast de Paliakatsche ook nog deze heeft geslagen.

In 1606 gold de Pagode in Noord-Coromandel slechts f. 3:—:— of $1\frac{1}{4}$ reaal van achten (à 48 st.) of 18 Fanam ¹³⁹), in de „*Uytrekening*” van 1691 noteert de Pagode echter bij alle Noorderkantoren 120 st. of 12 Fanam à 10 st. ieder, evenals bij VALENTIJN ¹⁴⁰).

De gouden driebeeldige of Masulipatansche Pagode.

35. Pagode. Vz. Drie afgoden, een mannelijke tusschen twee vrouwelijke, ten voeten uit; alle drie hebben op het hoofd een driedeelige tiara.

Kz. Bolvormig, bezaaid met punten.

Goud. Middellijn 12 mm, gewicht 3.410 gram (J. SCHULMAN).

RADERMACHER, bl. 457, No. 40.

Plaat II. 35.

De drie afgoden op deze munt zijn VENKATESWARA en zijn twee vrouwen ALAMELU en MANGAMA, bij ZAY genaamd RUKMENI en PADMINI ¹⁴²).

Ook de Engelschen hebben driebeeldige (3-swami) Pagoden geslagen te Tegenapatnam en later te Madras ¹⁴³). De Nederlanders hebben deze munt na 1747 niet meer doen vervaardigen ¹⁴⁴).

¹³⁸) RADERMACHER, bl. 426.

¹³⁹) TERPSTRA, bl. 176 en 182 („Informatie aengaende de negoetye op de Cust van Cormandel” enz. van LODEWIJK YSAACX EYLOFF. *Kol. Archief*).

¹⁴⁰) VALENTIJN, dl. IV. 1, bl. 358.

¹⁴¹) PRINSEP U.T., bl. 41 (naar WILSON).

¹⁴²) ZAY, bl. 286.

¹⁴³) CODRINGTON, bl. 123. *Select. Madras Govt.*, No. 15, bl. 68 v.v.; R.C. CLVII. 3/10/1774.

¹⁴⁴) RADERMACHER, bl. 426.

Het eerst vindt men de Vz. afgebeeld bij TAVERNIER ¹⁴⁵⁾ onder den naam van „Pagode du Raja de Carnatica”. Waarschijnlijk sloeg de Radja, voordat de Nederlanders dit type overnamen, een dergelijke Pagode voor zijn handel met de oude Noordelijke provinciën die in de macht der Mohammedanen waren. Daar deze Pagode een hooger gehalte moest hebben, nam de radja dit driebeeldige type aan. Dit wordt ook aangenomen door BIDIE ¹⁴⁶⁾ en MARSDEN ¹⁴⁷⁾, welke laatste echter een betreurenswaardige fout maakt, want hij noemt de driebeeldige Pagode een „Porto Novo hun” en daar dit door WEYL in den zeer verspreiden catalogus FONROBERT ¹⁴⁸⁾ critiekloos is overgenomen, heeft dit velen op een dwaalspoor gebracht. ELLIOT is op dit punt ook niet al te duidelijk.

Omdat nu de driebeeldige Pagode door de Nederlanders geslagen hetzelfde hooge gewicht en gehalte heeft als de Paliakatsche ¹⁴⁹⁾, is die van den Radja te herkennen aan het mindere gewicht, en ik stel voor die stukken welke *minder* wegen dan 3.400 gram en van goeden stijl zijn, aan den Radja toe te schrijven.

De $\frac{1}{4}$ Pagode (FONROBERT 3774) zal wel uitgegaan zijn van den Nawab, die ook onderdeelen van de Portonovosche Pagode heeft geslagen.

De Engelsche driebeeldige „Madras Three-Swami” is gemakkelijk van onze Pagode te onderscheiden: de afgoden zijn slechts ten halven lijve afgebeeld en dragen ronde helmen, waarboven een ruitvormige figuur, die door THURSTON ster wordt genoemd, en die ook boven het hoofd van den Swami op de Sterpagode is te zien ¹⁵⁰⁾.

¹⁴⁵⁾ II, bl. 598, No. 5.

¹⁴⁶⁾ BIDIE, pl. II, fig. 19.

¹⁴⁷⁾ MARSDEN, pl. 48, No. 1080 (een Madras 3-swami).

¹⁴⁸⁾ FONROBERT, No. 3773.

¹⁴⁹⁾ Hiervóór, bl. 75 v.v.

¹⁵⁰⁾ THURSTON, pl. XI. 1; ELLIOT, No. 180; I.M.C. pl. XXX. 22.

De nawab van den Carnatic (en misschien ook de Nizam, aan wien de Nawab vóór 1708 ondergeschikt was) had zijn eigen type, overeenkomend met de oude driebeeldige Pagode, doch midden op het gekorrelde veld der *Kz. een of meer Arabische letters* ¹⁵¹⁾.

De Nawab als heer van het land schijnt zich echter (misschien wel bij overeenkomst met de Engelschen) het recht te hebben toegekend, om alle munten te slaan, die ook aan de Europeesche Compagniën toegestaan waren. Zoo is b.v. bekend, dat deze in 1783 geslagen heeft: Walajahi Pagodas (hierna H), Kuruki Pagodas (driebeeldige), Umdat-ul-Mulki (hierna E), Star- en Ferin-ghipet (d.i. Portonovosche) Pagodas ¹⁵²⁾.

Voor al de Star was een speciale Engelsche Pagode, doch met het gehalte nam de Nawab het niet zoo nauw, want bij CODRINGTON vind ik vermeld, dat de Star in 1748 door den Nawab was nagebootst met een gehalte van 18 car. 11 gr. = 788 $\frac{1}{100}$.

Om deze imitaties te herkennen zal men waarschijnlijk eerst het gehalte moeten bepalen. Het doel van den Nawab was misschien wel hetzelfde als dat van den nawab van Surat, waarover ik op bl. 84 geschreven heb.

Alhoewel oorspronkelijk alleen voor den handel in Noord-Coromandel geslagen, en daarom terecht, naar het voornaamste Comptoir aldaar, Masulipatnamsche Pagode genoemd, zijn ze daar niet geslagen, maar te Paliakate, en later te Negapatnam ^{152a)}: De Nederlanders hebben eenvoudig de aanmunting van den Radja, die in 1646 door de Mohammedanen verdreven was, voortgezet.

Het is een vergissing, wanneer MARSSEN beweert, dat

¹⁵¹⁾ ELLIOT, bl. 144, noot.

¹⁵²⁾ BIDIE, No. 20.

^{152a)} *Select. Madras Govt.* No. 15 (Negapatnam), bl. 7.

deze munt het eerst door de Portugeezen is geslagen, want een tijdgenoot, de bisschop van San Thomé, schijnt in 1705 aan te nemen, dat de Portugeezen nimmer een afgod op hun munten hebben gezet¹⁵³). Onafhankelijk van dezen wordt dit ook door een specialist op het gebied der Portugeesch Indische munten, GERSON DA CUNHA¹⁵⁴) bevestigd. MARSDEN neemt ondertusschen ook aan, dat zij door de Nederlanders is geslagen.

RADERMACHER noemt haar „Oude driebeeldige Nagapattiamsche goude Pagood” van denzelfden stempel als de Madrassche¹⁵⁵) (om de geheele Noord van Cormandel in gebruik); 's Compagnie's negotiepenning ter kuste Coromandel, loopende bij 's Compagnie's boeken voor 90 sts., vroeger 96 sts., waarvoor ze gangbaar zijn, ook op Malacca, en doen op Cochin $3\frac{3}{4}$ Ropij of Rds. 2:6:—, doch rijzen en dalen belangrijk.

Ook THUNBERG¹⁵⁶) spreekt van Masulipatanische Pagoden die met 3 beelden versierd zijn, welke hij op Ceylon zag, en SONNERAT¹⁵⁷) zegt, dat men op de kust van Orissa bij het afsluiten van contracten alleen driebeeldige Pagoden kan gebruiken, waarbij dient opgemerkt, dat de sircar Masulipatan eigenlijk bij Orissa wordt gerekend¹⁵⁸), doch ook bij uitbreiding tot de kust van Coromandel¹⁵⁹). Uit alles blijkt, dat de Nederlanders, na den val van den Radja, het eerst de driebeeldige Pagode hebben geslagen. TAVERNIER geeft nog een Voorzijde van een „Pagode du Raja de Carnatica”¹⁶⁰), die (hoe is 't mogelijk?) bijna

153) ZAY, bl. 299 v.v.

154) Bijlage A.

155) RADERMACHER, bl. 426.

156) THUNBERG, bl. 239.

157) SONNERAT, bl. 144.

158) RADERMACHER, bl. 307 § 27.

159) Zie ook VALENTYN V, bl. 2.

160) TAVERNIER II, bl. 598, No. 6.

alle schrijvers hebben aangezien voor den oorspronkelijken Portonovoschen Pagode¹⁶¹). Een nadere beschouwing van deze slordige gravure doet echter zien, dat het de Venkatapati-Pagode moet zijn, want men herkent duidelijk den troonhemel, die op geen enkele Portonovosche Pagode meer voorkomt. Hoe de Kz. is geweest laat TAVERNIER ons niet zien.

In 1691 schreef de Raad van Madras aan zijn agent van het zoo juist van den Ram Raya gekochte Tegenepatnam¹⁶²) (Fort St. David, nabij Cuddalore), dat hij moest trachten een pagode te maken in alles overeenstemmende met die van de Nederlanders, doch indien hij niet slaagde, moest hij een anderen stempel maken¹⁶³). THURSTON meent, dat dit een Portonovosche Pagode geweest is. De Tegenepatnamsche Pagode was echter volgens CODRINGTON een 3-swami Pagode¹⁶⁴), hoewel men m.i. hier eerder het type van het nabijgelegen Porto Novo zou verwachten. De mogelijkheid, dat beide typen hier geslagen zijn, is dus niet uitgesloten.

Waarschijnlijk konden zij dus te Madras in 1691 het muntrecht niet uitoefenen, want waarvoor zou anders een tweede muntplaats noodig zijn geweest om geld te slaan, dat toch niet uitsluitend voor den omloop te Tegepatnam bestemd zal zijn geweest? Dat er te Madras in dien tijd moeilijkheden waren, blijkt hieruit, dat tijdens het beleg van deze plaats in 1702, de Nawab o.a. de overgave van de Munt eischte.

Ook de Franschen hebben de driebeeldige Pagode geslagen. Dit blijkt uit een gedeelte van een brief van

¹⁶¹) THURSTON, bl. 13.

¹⁶²) Ook Diwanapatam genaamd. Wij hadden aldaar een loge. HAVART, bl. 48.

¹⁶³) Bijlage D.

¹⁶⁴) CODRINGTON, bl. 172 § 13. *Select. Madras Govt.*, bl. 1, 132, 104.

den directeur der Munt te Pondichéry aan het Gouvernement van Madras, gedateerd 12/6/1817, die hieronder volgt:

„Tot nu toe hebben wij geen gouden munten geslagen¹⁶⁵), „d.i. de oude Fransche Pagode met den maansikkel die „hetzelfde gewicht en hetzelfde gehalte heeft als de ster- „pagode van Madras. De Munt te Pondichéry heeft de „aanmunting van dit stuk vele jaren voor de Revolutie „gestaakt. Zij heeft zich bepaald tot het slaan van drie- „beeldige Pagoden, anders gezegd, en wij voegen er bij „ten onrechte Madraspagoden¹⁶⁶). Deze munt was bestemd „voor den lijnwaadhandel van onze vestiging te Yanaon¹⁶⁷). „Wij zullen haar waarschijnlijk binnenkort opnieuw slaan”.

ZAY voegt hier een noot bij: „Zij is inderdaad in 1817 opnieuw geslagen”.

Een afbeelding van de Pagode, die ZAY bedoelt, heb ik gevonden in den veilingcatalogus van de firma SCHULMAN van 3 Juni 1931. Zij vertoont het type van de Engelsche drie-swami Pagode, in tegenstelling met de oudere Fransche driebeeldige Pagode (N.B. ook met een maansikkel op de Kz.).

Ik dien nog op te merken, dat de firma SCHULMAN in het bezit is van een Pagode met het type van de sterpagode en een maansikkel op de Kz., welke ik ook na 1817 plaats, daar de oudere Fransche Pagode het type van de Portonovosche vertoont¹⁶⁸).

¹⁶⁵) nml. na de wederinbezitname van Pondichéry in 1815.

¹⁶⁶) Inderdaad, want het feit, dat zij ook te Madras geslagen werd, maakt haar nog niet tot een Madrassche Pagode.

¹⁶⁷) Bencorden Masulipatan.

¹⁶⁸) Deze nieuwe Fransche aanmunting heeft echter om begrijpelijke redenen, o.a. de hermunting te Madras 1813—1817, enz. geen voortgang gehad. De zoo juist besproken munten zijn dan ook uiterst zeldzaam.

Gewicht en gehalten van driebeeldige Pagoden.

	gram	‰	
A. Radja v. d. Carnatic?	3.346	863	BONNEVILLE, pl. 5, fig. 14 (Pagode de Masulipatan).
B. Negapatnamsche (vóór 1747)	3.430	862 ¹ / ₂	RADERMACHER, bl. 426 (71 ³ / ₄ per Mark; 20 car. 8 ² / ₅ grein).
C. Madras 3-swami . . .	3.430	862 ¹ / ₂	CODRINGTON (20 car. 8 ² / ₅ grein) SALMON-LOCKYER, bl. 519.
C ^a . „		861	KELLY.
D. Fransche voor Yanaon, met maansikkel . . .	3.452!	842!	BONNEVILLE, pl. 5, fig. 12.
D ^a . Fransche voor Yanaon, met maansikkel . . .	3.423	850	BONNEVILLE, bl. 215 (81 ¹ / ₄ dans une serre, 8 ¹ / ₂ toques de Malabar).
E. Nizam of Nawab, met op Kz.	3.346	833	BONNEVILLE, pl. 5, fig. 7.
F. Nizam of Nawab, met slechtgevormde . . . 	3.405		BIDIE, No. 20.
G. Nabootsing (van E) met 	3.346	771	BONNEVILLE, pl. 5, fig. 8.
H. Nawab Moh. Ali met (1752—1795)	3.337	854	PRINSEP U.T., bl. 43.

Zooals men ziet hebben de Engelschen, in alles het voorbeeld van de Nederlanders volgende, zoowel het gewicht van 71³/₄ per *Hollandsche* Mark Troysch als het gehalte overgenomen. De Fransche en Nawabsche Pagoden wijken af van dit hooge gehalte en van het gewicht. Bij alle auteurs vindt men de opmerking, dat de driebeeldige beter waren dan de andere Pagoden, en hiermede worden in hoofdzaak de Nederlandsche en Engelsche bedoeld. Men merke op, dat de letter veel gelijkt op de maansikkel. Vermoedelijk is dus de Fransche een rechtstreeksche nabootsing van de Nawabsche. Later maakte HAIDAR ALI van Mysore ook een Pagode (een tweebeeldige); op de gekorrelde Kz. plaatste hij een (Arabische H). Zooals men ziet, gelijkt ook deze veel op de maansikkel, zoodanig, dat ook THUNBERG ¹⁰⁹) die letter

voor een maan aanzag. Deze fout werd ook nog gemaakt in de veilingcatalogus van de collectie SALLES, die voor eenige jaren te Parijs werd verkocht.

In de „*Uytrekening*” van 1691 vindt men nog bij Masulipatan vermeld een zekere munt genaamd „Nevel”. Wat dit voor een munt is, heb ik niet kunnen ontdekken. Men vindt ze ook bij de andere Noorder-kantoren: Palikol 11, 10 en 9 Nevels, Daatzerom 10 en 9 Nevels, Bimlipatan 11 en 10 Nevels, Petapoeli 8 à 9 Nevels, alles per Fanam van 10 st.

Onder het hoofd Golconda staat:

„Van 1 Bhaer of 520 lb ¹⁷⁰⁾ Japans Coper wert gemunt „10500 nevels en 107, 108, 109, 110 ps. dito worden tegen „een nieuwe Pagood van 105 stuyvers verwisselt”.

Deze wogen dus gemiddeld $\frac{520 \times 494}{10500} = 24.465$ gram en werden te Golconda geslagen. Het blijkt niet of het een inlandsche of een Compagnie's munt was. De bekende koperen munten van Golconda, te Haiderabad geslagen, kunnen het niet zijn, 1° omdat de Nevel in de stad Golconda geslagen is, hetgeen men uit het bovenstaande kan opmaken, 2° omdat de zwaarste van deze munten, zoover bekend, 10,6 gram weegt ¹⁷¹⁾. Evenmin de Dams van keizer AKBAR, 1200 op een Man Akbari, dus $\frac{53 \times 494}{1200} = \pm 22$ gram ¹⁷²⁾.

¹⁶⁹⁾ bl. 239.

¹⁷⁰⁾ d.i. de Bhaer Minerael, de Bhaer (Bahar) is anders 480 lb.

¹⁷¹⁾ Vgl. J.A.S.B., *Num. Suppl.* No. 64 (1909).

¹⁷²⁾ Vgl. *Ain-i-Akbari*. BLOCHMANN, Tr. I, bl. 38.

COLOMBO.

In Mei 1.1. bezichtigde ik, dank zij de vriendelijke toestemming van den Conservator, de munten van Coromandel in de verzameling van het Koninklijk Oudheidkundig Genootschap te Amsterdam, en vond daar bij die van Paliakate een tinnen muntje met het jaartal 1747. NEUMANN 20580.

Ik zag echter dadelijk, dat de vier letters op de keerzijde Singhaleesche moesten zijn. De letter in den linkerbovenhoek heeft namelijk een karakteristieken vorm.

Dit localiseerde het muntje tot Ceylon, en wel met uitsluiting van Jaffna in het N.-O., waar steeds het Tamil de landstaal was.

Latere onderzoekingen hebben bevestigd dat het was

Een tinnen Bazaroeek van Colombo, anno 1747.

36. Vz. 17 – 47 in twee regels; in het midden een cirkelvormige uitholling, blijkbaar oorspronkelijk bestemd om doorboord te worden.

Kz. Vier Singhaleesche letters op dezelfde wijze geplaatst als het jaartal op de Vz., en aangevende de waarde „ $\frac{1}{8}$ Salli” d.i. „ $\frac{1}{8}$ Duit”.

Tin. 12 mm, gewicht 1.270 gram (Verz. Kon. Oudheidkundig Genootschap, Amsterdam). Plaat II. 36.

De lezing van het opschrift op de Kz. dank ik aan de welwillende bevestiging van Dr. H. W. CODRINGTON, C.C.S., B.A. (Oxon.), F.R.N.S., den schrijver van „*Ceylon Coins and Currency*”. Hoewel niet zeer correct Singhaleesch, is het toch volgens dezen expert geheel duidelijk. Hij was zoo vriendelijk een omstandige verklaring van de lezing te geven, die ik echter hier weinig ter zake acht.

Het muntje was aan CODRINGTON niet in natura bekend, en behalve het exemplaar door NEUMANN beschreven, is dit het eenige mij bekende exemplaar.

De Nederlandsche Duiten, door de O.I.C. ingevoerd, heeten op Ceylon „Chally”.

Aan het stukje kan men zien, dat deze muntjes op de wijze van de Chineesche pitjes gegoten werden in vormen van minstens twee stuks en dan afgebroken. In het midden is, zooals reeds gezegd, een cirkelvormige uitholling. De bedoeling was blijkbaar oorspronkelijk om ze te doorboren.

De bijlage E geeft, indien de lezer de noodige en onnoodige „stadhuiswoorden” voor lief wil nemen, een tamelijk aaneengesloten verhaal van deze muntjes.

Alleen zij opgemerkt, dat de Inhoud van het Plakaatboek van Ceylon op 23 April 1749 een verbod van „Boezoe-roeken” vermeldt. Uit de daarop betrekking hebbende Resolutie van 21 April blijkt echter, dat dit plakaat slechts het aantal Bazaroecken vaststelde dat men als wettig betaalmiddel verplicht was aan te nemen, namelijk voor het bedrag van een Pagode.

Zooals men uit deze stukken ziet, was de aanmunting van de Bazaroecken noodig geworden door een ongewoon gebrek aan koperen Duiten, die bij de bovenlanders (onderdanen van den radja van Kandy) zeer geliefd waren.

Bij geheime missive van 24 September 1745 was toestemming gekregen en in Juli 1746 werd besloten met het werk te beginnen ¹⁷³⁾.

De snede was: 338 op een pond, of daaromtrent, dus bedroeg het gewicht $\pm \frac{494.09}{338} = 1.462$ gram.

Het „daaromtrent” had voor ons stukje het gevolg, dat het tamelijk aan den lichten kant is. NEUMANN geeft noch het gewicht, noch het metaal aan, wel de middellijn.

Daar het muntje gangbaar was voor 64 op een dubbelen

¹⁷³⁾ CODRINGTON, bl. 118/119.

stuiver, en een stuiver gelijk was aan 4 duiten, was de Bazaroek $\frac{1}{8}$ duit, zooals er dan ook op vermeld staat.

De datum 1747 is in overeenstemming met de Resolutie van 5 Mei 1747, en in hetzelfde jaar werden zij bij plakaat gangbaar verklaard. Al heel spoedig werden zij vervalscht, en in Januari 1748 werd een belooning van 300 Rijksdaalders uitgelooft voor het aanbrengen van de schuldigen ¹⁷⁴).

In 1756 werden zij weder ingetrokken. In de betreffende Resolutie staat per abuis dat zij in 1746 uitgegeven waren.

Spoedig hierop moest men er echter wegens gebrek aan klein geld den nadruk opleggen, dat de zgn. blauwe stuivers weder voor goed en gangbaar geld moesten worden uitgegeven en aangenomen ¹⁷⁵). Het woord „blauw” werd oudtijds gebruikt voor „laag allooi” in alle beteekenissen, en dames van verdacht allooi heeten b.v. „blauwe bagijnen” ¹⁷⁶).

¹⁷⁴) Resoluties v. d. Raad. Vol. XCII, 22/1/1748 (Colombo Archives).

¹⁷⁵) Idem, Vol. CVIII, 7/1/1757.

¹⁷⁶) TER GOUW, *Tijdschrift* 1902, bl. 55.

Bijlagen.

BIJLAGE A.

GERSON DA CUNHA (1883), bl. 48.

In conclusion, it must be mentioned that the Portuguese never issued any pagoda of their own, as far as I am aware, and the so called Firinjî or Porto Novo hûns, bearing on one side three figures, one male and two females, and on the other a merely granulated surface, as described by MARSDEN in his *Numismata Orientalia*, London 1823. Pt. II. p. 741, were not coined under the influence of the Portuguese, but under that of the Dutch, who were their successors in the establishment at Porto Novo, up to the period of its cession to the English.

Alleen dient hierbij opgemerkt te worden, dat MARSDEN daarenboven een ernstige fout maakte door te zeggen, dat de Portonovosche Pagode een driebeeldige was. Hiervóór, bl. 103.

BIJLAGE B.

Corp. Diplom. III, bl. 419.

Firman van den coninc van Golconda aen d'E. Comp^{te} verleent wegens de Palleacatse pagoden, om die weder als voorheen te laten haer cours nemen.

Hier stond des coninx zegel
in swarten inct gedruet.

Naer de gewone titulen stont:

d'Hawaladaers ¹⁷⁷⁾, sersamets ¹⁷⁸⁾ en verdere regenten, die den coninc naer yders merite estimeren door Syn Mayesteyts gehele rijcq, moeten weten, dat in desen tijt den manhaften Hollantsen capiteyn, die de grootste onder sijn geslagt is, voor des coninx throon dengeenen, die

¹⁷⁷⁾ Hooge stedelijke autoriteiten.

¹⁷⁸⁾ Districtshoofden.

daeromtrent altoos is, bekend gemaekt heeft, dat de Palleacatse pagoden in 't gewigt met de Madrasse ditos eens en d'eerstgenoemde oocq beter van alloy, alsoocq dat de Palleacatse pagoden beter als de Madrasse cours hebben genomen gehad, dogh dat deselve thans minder als de Madrasse wierden ontfangen. Daerom is de ordre des coninx, dat de bovengenoemde regenten de Palleacatse pagoden gelijk voor desen en niet minder in den ontfangh en uytgifte sullen hebben te laten cours nemen. En in gevalle daerin eenigh onderschijt in den ontfangk en uytgifte van imant wort gemaekt, van die sal tot peene eenigh gelt genomen werden, sullende die oocq daervoor verantwoord.

Gegeven in de maen Moharam des Jaers Mahomets 1098¹⁷⁹⁾.

Tersyden stont: Aen des Mayesteyts sercheyl¹⁸⁰⁾
HOUSSEYNBEECQ g'ordonneert.

Onder stont: Voor de translatie, en geteeckt alsvoren.

BIJLAGE C.

THURSTON, bl. 14.

In 1688 a proclamation was issued forbidding the introduction into the factory (of Madras) of a counterfeit pagoda, fabricated at the Dutch mint of Pulicat „of the same stamp, but not three-quarters the value of ours, which has raised great doubts and scandals upon our coin, to the depreciating it two or three per cent. below Pulicat pagodas, even in our city, by the Merchants and Shroffs to the great prejudice and discredit of our pagodas, and the loss of our mint custom: it is therefore agreed and ordered that Proclamation be made in several parts of the town and city, prohibiting all persons whatever

¹⁷⁹⁾ November 1686.

¹⁸⁰⁾ Schatmeester.

from advancing upon the Pulicat pagoda by exchange; and whosoever shall offend herein, to pay twenty pagodas for the first fault, and double for the second, and twelve months' imprisonment for the third.

Also that all persons be forbidden to send gold from hence to be coined at Pulicat mint, upon forfeiture thereof upon due proofs; and that the Justices of the Peace do appoint the publishing and affixing these orders in English, Portuguese, and Gentoo at several public places of the city.

BIJLAGE D.

Brief van den Raad van Madras aan den Deputy Governor van het Fort Saint David (bij Cuddalore), gedateerd 21 Juli 1691. Uit GARSTIN'S *Manual of South Arcot*, bl. 33.

We doubt the Dutch will make a clamour at your coining their pagodas, and decry them all they can; however, make the experiment, but be sure to equal them in all respects both in fineness and in weight and stamp, and we shall give them all the reputation we can here and to the southward, and, could you effect it, currently it would be of great service to the Honourable Company in their trade in those parts, but if you fail you must make another stamp.

BIJLAGE E.

Resoluties van den Raad van Colombo,
uit de *Archieven van Colombo*.

Vol. LXXXIII., 8 Januari 1745.

Door het ongewoon gebrek aan duyten, waardoor byna den dagelyksen handel stil staat, en voornamentlyk den inkoop van arreek word gestremt, alzo de bovenlanders niets anders dan duyten voor de vrugt willen accepteeren,

is goed gevonden de kleine party, die van die kopere munt nog in de groote geld cassa is, aan den Cassier af te geven, om door denzelven weder aan den ontfanger van den arreek verstrekt te worden, mitsgaders by een billet het verwisselen voor opgeld van die koper munt wel scherpelyk te interdiceeren, en een iegelyk te recommendeeren om alle het geene hy boven zyn dagelyks gerief onder zich heeft, in S'Comps. kleene geld cassa te brengen, waarvoor hem ropias of pagoden in plaatse zal werden gegeven in hoope dat men op het van hier afgegane circulair schryvens wel wat ontset van de subalterne buyten comptoiren krygen zal niet alleen, maar dat de verwacht werdende vaderlandse schepen ons daaromtrent uyt onse grootste verlegenheyd helpen zullen.

Vol. LXXXVI., 11 Juli 1746.

Dewyl haar hoog Edelens hebben gelieven qualificatie te geven tot het munten van bazaroecken zo als dat de leden kwam te blyken by extract uyt haar hoog Edelens secreete brief de dato 24 7ber 1745 aan den heere gouverneur geschreven zo is goed gevonden eerstdaags een begin te maken met het munten van dat kleyne geld, welkers aloy en mengsel bestaan zal uyt halff lood en thin doende deselve gangbaar zyn tegens 64 op een Hollandse dubbelde stuyver off 192 voor een schelling, die tot meerder gemak door middel van een snoertje door een gaatje in het midden aaneen geregen zullen kunnen worden, zynde hare swaarte bepaald á 338 off daaromtrent op een pond. En is ook wyders het opzigt en de bezorginge van dat werk buyten en behalven de twee gecommitteerdens die dagelyks daar by zullen vaceeren d'E: kooplieden JOHANNES VAN SANDEN en MARCELLUS BLES aanbevolen, die dan ook gelast wierd de vormen, ovens en wat verders tot de gietinge van de munt specie nodig zal zyn, in gereetheyd te doen brengen.

Vol. XC., 5 Mei 1747.

Vervolgens maakte Zyn Edele de leeden bekend, dat thans alles wat tot de aangelegde bazarook-gieterye nodig is door den koopman MARCELLUS BLES was in gereetheyd gebragt en dat werk eerstdaags een begin stond te nemen, zo wierd geresolveert, daar omtrent dese schikkinge te maken, dat namentlyk gemelte koopman BLES de directie en generale opzigte over de munterye zal hebben, en de onderkoopman PIETER SPIERING met nog een bequaam boekhouder, die den E. opperkoopman VAN DER SPAR daartoe zal benoemen als vaste gecommitteerdens dagelyks by dat werk zullen vaceeren, welke alles wat daartoe hoord onder hare verantwoordinge zullen hebben, en zeer oplettend zullen moeten zyn, dat daarmede opregt gehandelt en niets van die munt door het daar aan arbeydende volk of iemand anders gestolen word, zynde sufficante kisten beschikt waar in de spetie van lood en thin, de bazaroecken die daarvan zullen gegoten worden, en vormen, ieder sepeeraat kunnen geborgen worden, en om eens vooral een nette rekening te kunnen maken ontrent het verlies, dat by het gieten en bewerken van de munt zal komen te vallen zo is goed gevonden d'E. WARNAR BERGHUYS, PIETER ELDEERS SCHUTHUP en GOVERT VAN ALLENHOVEN uyt deze vergadering te committeeren, om ten hunnen overstaan eenige ponden specie te laten afwegen, daar van een halven dag te doen gieten en de spillagie die daar op zal gevallen zyn, by een nadere overweginge als vast verlies in het vervolg op die munterye te bepalen en af te schryven.

Vol. CVII., 1 December 1756.

Vervolgens gesproken zynde over de loode boezoeroeken die ao 1746 alhier geslagen dog by de bovenlanders ten eenemaal ongewild en ongangbaar mitsgaders by s'Comps. eyge onderdanen maar een last post zynde als die deselve zo wel als de verdere dienaren niet dan als byna met

dwang komen te ontfangen en waardoor men thans wel ruym 1500 rds. van dat geld in cassa heeft zonder te kunnen uytgeven, en ook niet zonder suspitie dat dese en geene baatzugtige menschen hun niet ontzien nogh geschroomt hebben die boezoeroeken na te gieten en die alsmede onder s'Comps. uyttegeven en te verspyden, gelyk men al bereets of niet lange na dat die munt gangbaar geraakt was zulx heeft ontdekt op de premie van 300 rds, die men ten sessie van 22 January 1748 belooft heeft aan den geenen die zal komen te ontdekken wie de maker of makers van die valsche munt syn, zo is verstaan in hoope van haar hoog Edelens goedkeuring deselve weder intetrekken, mitsgaders ten dien eynde een ygelyk by billietten daar van kennis te geven en alomme een termyn van agt dagen tebepalen om deselve wederom by de E.Comp: te brengen en in de kleyne geld cas by inwisseling tegens ander geld naar waarde te intrageeren, en gedurende dien tyd of tot het zien ontfangen van dat ongewild loodgeld door den cassier te laten vaceeren twee ondercooplieden welke nevens den cassier zullen moeten toezien dat er geen andere dan S'Comps. eyge stempel ter inwisseling worden gebraght of ontfangen, en in cas van suspitie daar van kennis tegeven, intusschen ook de verdere uytgaaf van dat loodgeld gesurcheert telaten.

Lijst der aangehaalde Werken.

- Atkins, James.* The Coins and Tokens of the Possessions and Colonies of the British Empire. London 1889.
- van den Berg, N. P.* Munt-, crediet- en bankwezen, handel en scheepvaart in Nederlandsch Indië. 's-Gravenhage 1904.
- Bergsøe, Catalogue* Première Partie. Monnaies et Médailles de l'Asie, etc. Vente à Amsterdam, le 14 avril 1903. J. SCHULMAN.
- Bidie, G.* The Pagoda or Varaha Coins, J.A.S., B. Vol. LI. Prt. I (1883).
- Blochmann, H.* Âin-i-Akbarî. Transl. H. BLOCHMANN, 3 vols. Calcutta 1873, 1891, 1894.
- du Bois, J. P. J.* Vies des Gouverneurs Généraux. La Haye 1763.
- Bonneville, P. F.* Traité des monnaies d'or et d'argent. Paris 1806.
- British Museum.* Catalogue of the Coins of the Shâhs of Persia in the British Museum, by R. STUART POOLE. London 1887.
- British Museum.* Catalogue of the Coins in the British Museum. Moghul Emperors. by STANLEY LANE POOLE. London 1892.
- C.C.M. Zie *Codrington*.
- Caland, W.* De Open-deure tot het verborgen heydendom door ABRAHAM ROGERIUS (1651). 's-Gravenhage 1915.
- Codrington, H. V.* Ceylon Coins and Currency. Memoirs of the Colombo Museum. Colombo 1924.
- Codrington, H. V.* Catalogue of the Coins in the Colombo Museum. Pt. I. Hertford 1914 = C.C.M.

Colenbrander, Dr. H. T. Koloniale Geschiedenis. 's-Gravenhage 1925.

Corpus Diplomaticum Neerlandico-Indicum. Zie Heeres.

Dapper, Olf. Asia. Amsterdam 1672.

Elliot, Sir Walter. Coins of Southern India. London 1886.

Ferrand, Gabriel. Les Poids, Mesures et Monnaies des Mers du Sud. Journal asiatique. XIe série, tome XVI, Paris 1920.

(bevattende een brief van een zekeren SPARR DE HOMBERG, ongetwijfeld overgenomen uit een oudere editie van de *Uytroekening* van 1691, bedoelde brief is opgesteld in 1681).

Fonrobert. Die Jules Fonrobertsche Sammlung überseeischer Münzen und Medaillen. Berlin 1877—78.

Gerson da Cunha, J. Contributions to the Study of Indo-Portuguese Numismatics. Bombay 1883.

Government Central Museum. Catalogue of the Coins in the Government Central Museum. Madras 1874 = M.M.C.

Grogan, Henry T. The Indo-European Pagodas. *Numismatic Circular* 1908.

Grogan Cat. = Collection HENRY THOMAS GROGAN. Catalogue de vente. J. SCHULMAN. Amsterdam, Février 1914.

Havart, Dr. Daniel. Op- en Ondergang van Coromandel. Amsterdam 1693.

Heeres, Prof. Mr. J. E. Corpus Diplomaticum Neerlandico-Indicum. Bijdragen Taal-, Land- en Volkenkunde van Nederlandsch Indië. 's-Gravenhage I. 1907, II. 1931, III. 1934, door F. W. STAPEL = Corp. Dipl.

I.M.C. Zie *Indian Museum*.

d'Imhoff, Gustave Guillaume Baron. Considérations sur l'Etat présent de la Compagnie Hollandaise. Amsterdam 1741, in du Bois. Zie du Bois.

- Indian Museum.* Catalogue of the Coins in the I. M. Calcutta. Pt. I, by VINCENT A. SMITH. Oxford 1906 = I.M.C.
- Journal Asiatic Society, of Bengal.* Num. Suppl. = J.A.S., B, N.S.
- M.M.C. Zie Government Central Museum.*
- Millies, H. C.* De munten der Engelschen in den O. I. Archipel. Amsterdam 1852.
- Moor, Edward.* Narrative of the operations of Captain Littles Detachment. London 1794.
- Moquette, J. P.* Tijdschrift voor Indische Taal-, Land- en Volkenkunde 1910.
- Moquette, Cat.* Monnaies des Indes néerlandaises, etc. Vente à Amsterdam, les 28 et 29 mai 1929. J. SCHULMAN.
- Nahvijs, Comte.* Monnaies de la Compagnie néerlandaise des Indes orientales. Revue belge de Numismatique 1887.
- Netscher, E. en v. d. Chijs, J. A.* Munten van Nederlandsch Indië. Batavia 1863.
- Neumann, J.* Beschreibung der bekanntesten Kupfermünzen. Prag 1858—72.
- Nunes, Antonio.* Lyvro dos Pesos da Yndia 1554 in „Subsidios para a Historia, Academia Real das Sciencias”. Lisboa 1868.
- Prinsep, James.* Essays on Indian Antiquities. Historic, Numismatic and Palaeographic & Useful Tables, by EDWARD THOMAS. 2 vols.
- Radermacher, Mr. J. C. M.* Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen, IVe dl. Rotterdam 1786.
- Resolutions of Council.* Ceylon Archives = R.C.
- Rogierius.* Zie Caland.
- Salmon, Th.* Hedendaagsche Historie. Amsterdam 1741.

- Schulman, J.* Monnaies orientales et coloniales, etc. Collections BUCKNILL, HENDERSON, VOGEL, etc. Catalogue de vente, le 22 mai 1928.
- Schulman, J.* Monnaies des Indes néerlandaises, etc. Catalogue des collections MOQUETTE, NOURY BEY, HULTZSCH, etc. Vente, les 28 et 29 mai 1929. Zie ook BERGSØE, GROGAN, WHITE KING.
- Schulman, J.* Catalogue à prix marqués No. 68.
- Selections of the Records of the Madras Gov^t., Dutch Records No. 13, 14, 15 = Sel. Madras Gov^t.*
- Smith, Vincent A.* Zie *Indian Museum Catalogue*.
- Sonnerat.* Voyage aux Indes Orientales etc. (1774—1781). Paris 1782 (4e editie met muntplaten).
- Stephanik, Joh. W.* Geschiedkundige Catalogus der verzameling munten . . . in bruikleen afgestaan aan het Rijksmuseum. 1888.
- Tavernier, J. B.* Six voyages. Paris 1679.
- Tavernier, J. B.* Vertaling door J. H. GLASEMAKER „Afbeeldsels der Goude en Silvere en Kopere Stukken . . . die in geheel Asia gangbaar zijn”. Amsterdam 1682.
- Terpstra, H.* De vestiging van de Nederlanders aan de kust van Koromandel. Proefschrift. Groningen 1911.
- Thomas, Edw.* The Chronicles of the Pathan Kings. London 1887.
- Thurston, E.* History of the Coinage of the Territories of the East India Company. Madras 1893.
- Tijdschrift v. h. Kon. Nederl. Genootschap voor Munt- en Penningkunde*, 10e Jaargang. Amsterdam 1902.
- Tufnell, R. H. C.* Hints for Coin Collectors in Southern India. J.A.S. Bengal. Vol. LV. 1886.
- Uytrekening van de Goude en Silvere Muntswaardije . . . van Indien.* Middelburg 1691.

Valentijn, Fr. Oud-en-Nieuw Oost-Indië. Amsterdam 1726.

White King, L. Catalogue. Vol. I, 2e partie. J. SCHULMAN.
Amsterdam 1904.

Wilcke, J. Kurantmønter 1726—1788. Kjøbenhavn 1927.

Wood, Howland. The Gampola Lirin Hoard. Numismatic
Notes and Monographs. No. 61. The American
Numismatic Society. New York 1934.

Yule (Col. H) & A. C. Burnell. Hobson-Jobson, a glossary
etc. 2d edition. London 1903.

Zay, E. Colonies Françaises. Paris 1892.

1a

1b

3

5

22a

25

26

27

28

30

31

32

33

35

36

